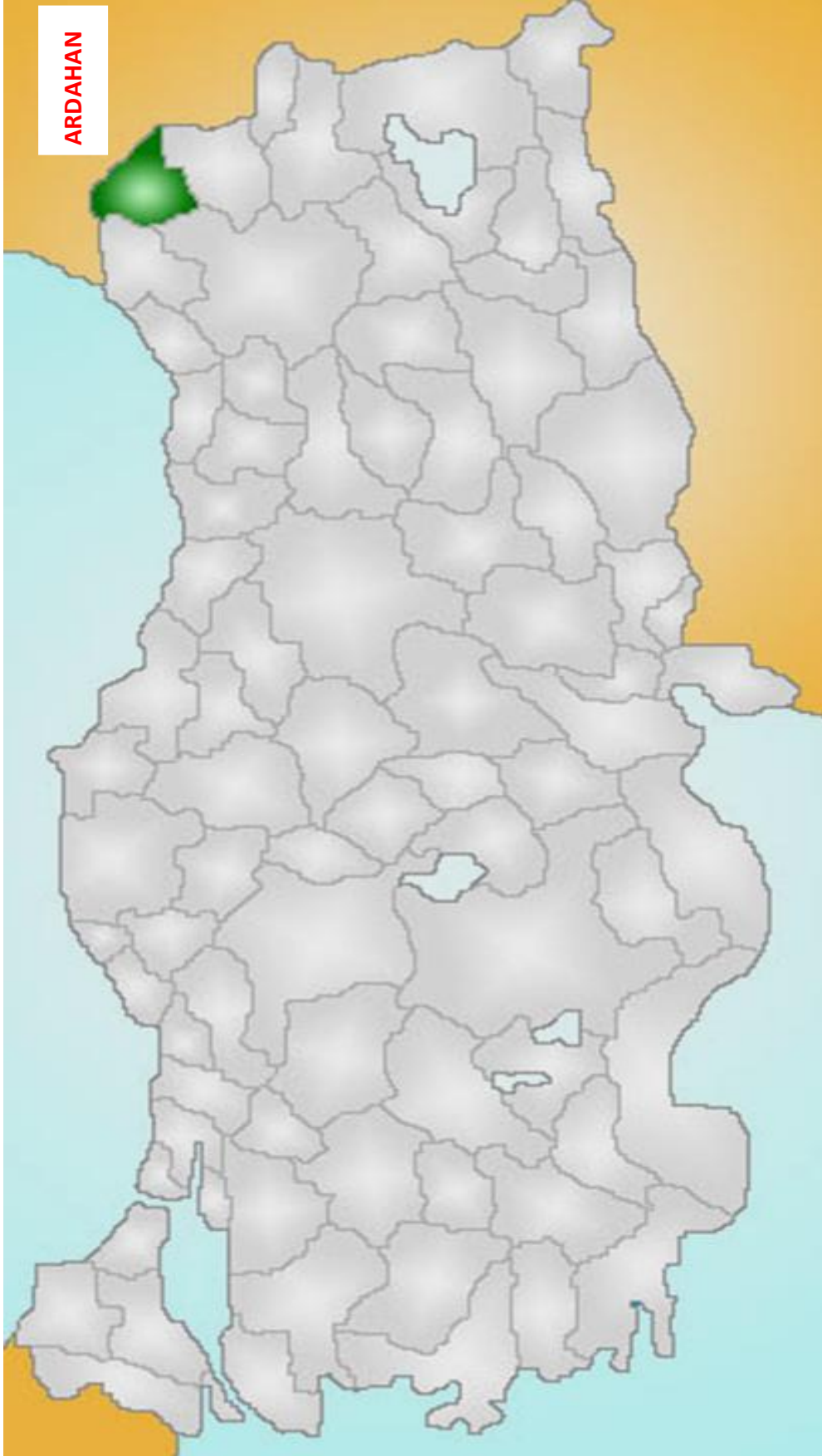
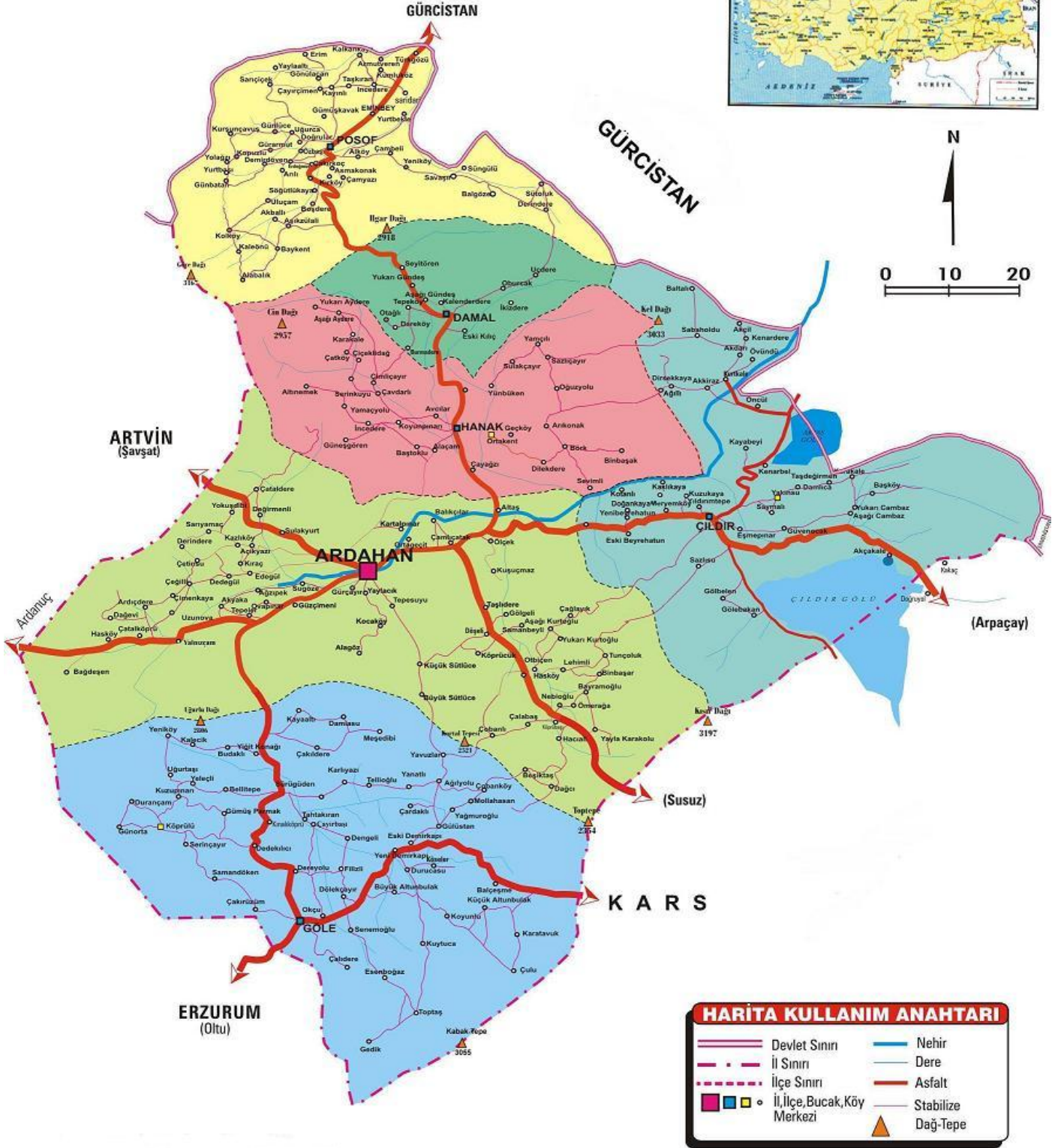

TÜRKİYE HARİTASI

ARDAHAN İLİ SİYASİ HARİTASI

Ö N S Ö Z

Bir bölgenin veya ilin tarihi geçmişi, coğrafi yapısı, kültür birikimi ile ticari ve sosyal potansiyelini ortaya koyan değerleri gelecek kuşaklara ve uluslararası boyuta taşıyan en önemli kaynak ve bilgiler hiç şüphesiz o alanda yapılmış olan çalışmalardır. Doğu Anadolu Bölgesinin kuzeydoğusunda yer alan Ardahan ilimiz binlerce yıllık tarihi ile uygarlıklara beşiklik etmesiyle birlikte, Ermenistan ve Gürcistan devletlerine komşu bir il olmasıyla da stratejik öneme sahiptir.

Organik tarım ve hayvancılığın dünyada ve ülkemizde önemini artması ilimizin bu alandaki önemini daha da arttırmıştır. İlimizde organik tarım ve hayvancılık sektöründe geniş mera, yaylaların bulunması ve her geçen gün süt ve süt ürünleri tesislerinin artması ile son zamanlarda bal üretimindeki gelişmeler de göz önünde bulundurulmakla birlikte yöre insanına ekonomik yönden büyük katkı sağlayacaktır. Hayvancılık, tarım, sanayi ve turizm sektöründeki atılımların yanında eğitim, sağlık, ulaşım altyapısı, içme ve sulama suyu yatırımları ile Ardahan gelecek yıllar için bizlere ümit vermektedir.

Geçmiş dönemlerde Ardahan'ın çeşitli semtlerinde dağınık halde bulunan sanayi kuruluşları zaman içerisinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığının da teşvik etmesiyle Küçük Sanayi Sitesinde toplanmış olup, günümüzde ise; temeli atılan Ardahan Organize Sanayi Bölgesinin ileriki dönemde hayata geçmesiyle, sadece Ardahan'da değil, tüm Kafkas ülkeleri ile komşu kentlerde yapılacak ihracat ve ithalatı artıracığı kanaatindeyim.

Bölgemize ve ilimize Hükümetimiz tarafından sağlanan yeni yatırım teşvikleri, ilimizdeki uygun yatırım alanları, mevcut potansiyel ucuz iş gücü de dikkate alındığında yatırımcılarımıza Ardahan ilimize yatırım yapmaları konusunda çağrıda bulunuyor ve kendilerine her aşamada bürokrasi olarak yardımcı olacağımızı belirtmek istiyorum.

Sonuç olarak; ilimizde yatırım yapmak isteyen yatırımcılara ilimizin tarihi, coğrafi durumu, tarım, turizm, sanayi, haberleşme, ulaşım ve ticari durumlarıyla ilgili ekonomik göstergeler ile yatırımlar için gerekli olan her türlü mevzuatın yer aldığı bu rehber(Ardahan İli Yatırım Rehberi), yatırımcıların hizmetine sunulmaktadır.

Ardahan İli Yatırım Rehberinin ilimizin tanıtılmasında yararlı olmasını diler, bu çalışmada emeği geçenlere teşekkür ederim.

Mustafa TEKMEK
Ardahan Valisi

ARDAHAN İLİNİN PROFİL BİLGİLERİ

	Ardahan
Toplam Nüfus (kişi)(2011)	107.455
Şehirleşme Oranı (%) (2011)	34,8
Yıllık Nüfus Artış Hızı (Binde) (2011)	18,80
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²) (2011)	22
Net Göç Hızı (%) (2011)	+18,80
İl Merkez Nüfusu (Kişi) (2011)	18.298
Okur-Yazar Nüfus Oranı (%)	88,6
Kişi Başına Elektrik Tüketimi (kWh/kişi)	860
İşsizlik Oranı 2009 (%)	4,2
Şehir Nüfusu(kişi)2011	37.424
Köy Nüfusu (kişi) 2011	70.031
Rakım(m)	1.829
Sınır Olduğu Ülke	Gürcistan, Ermenistan
	Ardahan
Yüzölçümü (km ²)	5.576
Toplam Yerleşim Yeri Sayısı	5 İlçe, 8 Belediye (1 Merkez, 5 İlçe, 2 Belde Belediyesi) 226 köy ve 43 Mah.
Maksimum- Minimum Sıcaklık (°C)	35 °C / -37,8 °C
Ortalama Yağış Miktarı (mm)	540,8
Ortalama Bağıl Nem (10 Yıllık Ortalama)	70,6
Depremsellik Konumu	Merkez İlçe, Çıldır, Damal, Göle, Hanak 2. Derece, Posof 3. Derece Deprem Kuşağında
Toplam Arazi Miktarı (Hektar)	84.250 (Tarımsal)
Arazi Kullanım Durumu (%)	% 59 çayır-mera, % 17,4 tarım, % 17 tarım dışı arazi, % 6,6 ormanlık-fundalık
Statüsü	5084, 5350 Sayılı Yasalar ve Kalkınmada Öncelikli İller Kapsamında
Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırası	70. (2010 yılı-81 il içinde)
Gelişmişlik Düzeyi	4. Derecede Gelişmiş İl (2010 yılı)
GSYİH (2011) (TUİK)	1.115.994.000 \$
Temel Tarımsal Ürünler	Tahıllar ve Hayvansal Ürünler Üretimi
Kişi Başına GSYİH (\$) (2011) (TUİK)	10.583 \$

U LA Ş I M

Karayolu

- Ardahan’da ulaşım kara yolu ile yapılmaktadır.
- İlimiz dâhilinde 363 km. Devlet ve İl yolu bulunmakta olup, bu yolun 90 km’si il yolu, 273 km’si ise Devlet Yoludur. Bunun 40 km’si bölünmüş yoldur.2012 yılı sonunda bunun 57 km’ye çıkartılması hedeflenmektedir.
- Ardahan; Artvin’e 119 km, Kars’a 91 km, Erzurum’a 245 km, Gürcistan sınır kapısı olan Türkgözü sınır kapısına 90 km ve Aktaş sınır kapısına 65 km mesafededir. Bağlantı yolları asfalt kaplamadır.
- Ardahan ilçeleri olan Çıldır’a 45 km, Damal’a 45 km, Göle’ye 44 km, Hanak’a 30 km ve Posof’a ise 81 km mesafededir.
- Ardahan, Türkiye’nin büyük ve gelişmiş illerine uzak mesafede bulunmaktadır. İlin İstanbul’a olan uzaklığı 1.432 km, Ankara’ya 1.105 km, İzmir’e olan uzaklığı ise 1.685 km’dir.

Kars Tiflis Bakü Demiryolu

- **KARS-TİFLİS-BAKÜ DEMİRYOLU PROJESİ:** Günümüzün ipek yolu olacağı düşünülen Bakü-Tiflis-Kars projesinin son durağı olacak Yukarıcanbaz istasyonu bu projenin mihenk taşı konumundadır. Yapılacak 3 istasyondan 2 tanesi: Taşbaşı ve Güvercin, Kars sınırlarında yer alırken, Yukarıcanbaz istasyonu Ardahan İli Çıldır İlçesi sınırları içerisinde yer almakta olup, **Asya’ya açılan son istasyonumuzdur.** Bu nedenle proje Ardahan ve Çıldır için ayrı bir öneme sahiptir. 21 Kasım 2007 yılında başlayan bu Projenin komşu ülkelerin üstün gayretleriyle çalışmalar tüm hızıyla devam etmektedir, 24 Eylül 2012 tarihinde tamamlanması ön görülmektedir.
- 76 km’si Türkiye, 29 km’si ise Gürcistan’da; altyapısı çift, üstyapısı tek, sinyalli ve elektrifikasyonlu olarak inşa edilmesi planlanan toplam 105 km uzunluğundaki hatta; Kars, Tiflis ve Bakü arasında yük taşımacılığının yanında yolcu taşımacılığı da öngörülmüştür.

Deniz Yolu

- İlin deniz yolu ulaşımı ise 188 km mesafede bulunan Artvin - Hopa limanından sağlanabilmektedir.

Hava Yolu

- Ardahan'ın hava yolu ulaşımı 89 km mesafede bulunan Kars Havaalanından yapılmaktadır.

Köy Yolları

- 2011 yılsonu itibariyle İlimize Ait Köy Yolu Envanteri Tablosu Aşağıdaki gibidir.

İLÇE ADI	İLÇE TOPLAMINDA YOL UZUNLUKLARI (KM)					
	Ham yol	Tesviye	Stabilize	Beton	Asfalt	Toplam
MERKEZ	0	11	94.7	5.7	102.4	213,8
GÖLE	0	0	243	8	63	314
ÇILDIR	3,5	0	115.9	4.4	29.5	153.3
HANAK	0	17	124.8	2.63	24.8	169.23
DAMAL	0	4	23.55	2.26	16.7	46,51
POSOĞ	0	53	210.26	0	15	278,26
İL TOPLAMI	3,5	85	812,21	22,99	251,4	1175,1

NÜFUS VE YERLEŞİM

- 31/12/2011 tarihli (TÜİK) sonuçlarına göre Ardahan'ın nüfusu 107.455 kişidir.
- Kilometrekareye düşen kişi sayısı il genelinde 19 kişi/ km²'dir.
- Yüzölçümü büyüklüğüne göre nüfus yoğunluğu en yüksek ilçesi Göle, en düşük ilçe ise Posof'tur.
- Göle ilçesi 30.727 olan nüfusu ile en fazla nüfusa, Damal ilçesi ise 6.544 olan nüfusu ile en düşük nüfusa sahip ilçelerdir.
- İl nüfusunun yaklaşık % 34,8'i (37.424 kişi) şehirlerde, % 65,2'i (70.031 kişi) köylerde yaşamaktadır.
- İlimizde **5 İlçe, 8 Belediye(1 Merkez Belediyesi, 5 İlçe Belediyesi, 2 Belde Belediyesi), 226 Köy ve 43 Mahalle** bulunmaktadır.

2010	MERKEZ	GÖLE	ÇILDIR	HANAK	DAMAL	POSOF	Toplam
Köy Sayısı	62	51	35	22	7	49	226
Mahalle Sayısı	7	7	11	9	8	1	43

- İldeki 2011 yılındaki şehirleşme oranı % 34,8'dir. Ülke Nüfusunun şehirleşme oranı ortalamasının altındadır.
- Ardahan'ın yıllık nüfus artış hızı binde 18,80 olmuştur. Ardahan İlçelerinde 2010-2011 dönemi için en yüksek yıllık nüfus artış hızı binde 39,80 ile merkez ilçede; en düşük yıllık nüfus artış hızı binde -29,07 ile Damal'da gerçekleşmiştir.

COĞRAFİ YAPI-İKLİM ŞARTLARI

- Doğu Anadolu Bölgesinin kuzey doğusunda yer alan Ardahan'ın doğusunda Ermenistan, kuzeyinde Gürcistan, batısında Artvin ve güneyinde Kars ile Erzurum bulunmaktadır.
- 5.576 km² yüz ölçüme sahip olan Ardahan, Türkiye topraklarının yaklaşık % 0,6'sına sahip olan bir ilimizdir.
- İlin ovaları tarıma elverişli olup, verimli topraklardan meydana gelmiştir.
- Ardahan'daki en önemli ova Ardahan ovasıdır (180 km²). Ovanın ortasından Kura nehri geçmektedir. Göle ovası (150 km²), Hanak ve Hoçvan ovaları ise diğer ovalardır.
- İlin en büyük akarsuyu Kura (Kur) Irmağıdır. Diğer akarsuları ise Hanak suyu, Kayınlık Deresi, Posof Deresi ve Türkmen Deresi'dir.
- Çıldır Gölü deniz seviyesinden 1.959 metre yükseklikte olup, 124 km² yüz ölçümüne sahip volkanik bir göldür. Çıldır Gölünde bulunan adalarda birçok kuş türü yaşamaktadır. Göl kış aylarında tamamen buzla kaplanmaktadır.
- Ardahan'ın kışları uzun ve sert, yazları serin ve yağışlı geçen bir iklimi vardır. İlin Sibiryaya Yüksek Basınç Merkezinin etkisinde kalması, kışların kurak ve ayaz olarak yaşanmasına neden olmaktadır.
- Yıllık ortalama yağış miktarı 550,8 mm'dir.
- İlde ortalama sıcaklığın 4,2 °C, yıllık ortalama en yüksek sıcaklığın 18,1 °C, yıllık ortalama en düşük sıcaklığın -10,4 °C ve ortalama nispi nemin ise % 70,6 olduğu görülmektedir.
- Ardahan'da en yüksek sıcaklık 35,0 °C ve en düşük sıcaklık ise -37,8 °C'dir.
- Ardahan'da kışlar çok soğuk ve uzun olmaktadır. Karla örtülü gün sayısı ortalama olarak 117 gündür.
- Bitki örtüsü genel olarak çayır ve meralardan oluşmaktadır.
- İlde bulunan dağların tamamının güney yamaçları ve etekleri üç aylık yaz mevsiminde yayla olarak kullanılmaktadır. Bu yaylalar sahip oldukları zengin otlaklarla hayvancılık için elverişli bir ortam oluşturmaktadır.

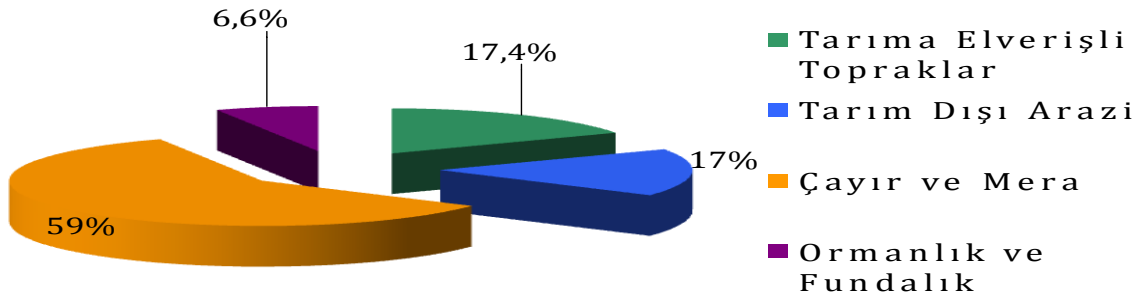
EKONOMİK YAPI

Nüfusunun yaklaşık % 65,2'si köylerde yaşayan Ardahan'da bitkisel tarım ve hayvancılık ile ticaret ağırlıklı bir sosyo-ekonomik yapı görülmektedir.

TARIM

- Tarım, il topraklarının yaklaşık olarak % 17'sini oluşturan 84.250 hektarlık alanda yapılmaktadır.
- Ardahan'da toplam 484.300 hektar alanın, 285.678 hektarı (% 59) çayır ve mera arazisi, 84.251 hektarı (% 17,4) tarım arazisi, 82.314 hektarı (% 17) tarım dışı arazi ve 31.957 hektarı (% 6,6) ormanlık ve fundalık arazi niteliğindedir.

İL TOPRAKLARININ DAĞILIMI

- Toplam 84.251 hektar olan tarım arazisinin % 56,9'u (47.975 hektar) sulanabilir nitelikteki tarım arazisidir.

HAYVANCILIK

- İl ekonomisinde büyükbaş hayvan ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği oldukça önemli bir yere sahiptir.
- Hayvancılık sektöründe süt hayvancılığı ön planda bulunmaktadır.
- 2011 yılında hava şartlarından dolayı bal üretiminde düşüş yaşanmıştır.
- 151.200 ton ortalama süt üretimine göre; 1 ton süttten 100 kg. kaşar peyniri üretilir. Geriye kalan süttten 7 kg. tereyağı elde edilir.
- Ardahan'ın sahip olduğu (2011) 259.865 adet büyükbaş hayvan ve 37.814 adet küçükbaş hayvan varlığı ile Türkiye ortalamasının üstünde bir hayvan varlığına sahiptir.

ARICILIK-KAFKAS ARISI

- Ardahan zengin flora yapısı ve geniş çayır-mera alanları ile arıcılık konusunda önemli bir potansiyele sahiptir. İl genelindeki ekili alanın %81'ini (597926 da, m²) fiğ, arpa ve
- Kafkas Arısı dünyada bilinen ve ekonomik değere sahip çok önemli dört arı ırkından birisidir. Ardahan ili bu ırkın ülkemizdeki gen kaynağı durumundadır. Ülkemizdeki tek Gen Merkezi Müdürlüğü ilimizde bulunmaktadır.
- İl genelinde yaklaşık olarak bugün için 33.286 adet arı kovanı mevcut olup, 400 ton/yıl (2011) bal üretimini gerçekleştirilmektedir.
- Ayrıca 2003 yılında Ardahan Arıcılar Birliği kurulmuştur. 2011 yılında 421 çiftçi ve 33286 adet koloni'ye 233.002,00 TL. destek sağlanmıştır.

çayır otu, %19'luk (138910 da, m²) alanı ise buğday, korunga, yonca, yulaf, çayır-mera ve diğer araziler oluşturmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmalarda arıların, bal özü için ziyaret edebileceği 600'ün üzerinde bitki çeşidinin bulunduğu görülmüştür.

KAZ YETİŞTİRİCİLİĞİ

- Kanatlı hayvan yetiştiriciliğinde, il için en önemli kanatlı kümes hayvanı kazdır. Türkiye kaz varlığının (10 yıllık ortalama; 1.592.000 adet) %15,70'i (ortalama; 250.000 adet) Ardahan'da bulunmaktadır.
- İl'de öz tüketime yönelik yapılan *kaz eti* üretimi önemli bir yer tutmaktadır. Yıllık ortalama 250.000 adet kaz varlığının 200.000'i kış tüketimine yönelik kesilmektedir. Ortalama 4-7 kg karkas ve 1-1,5 kg yağ verimi bulunmaktadır. Bölgede, 1.000 tonun üzerinde üretilen kaz eti ve yağı çoğunlukla aile içi tüketimde değerlendirilmektedir.
- İlin iklim ve mera yapısının uygun olması nedeniyle; kaz üretimi ticari amaçlı yapılabilecek önemli bir potansiyeldir. Mevcut haliyle yıllık 1.000 tonun üzerinde et ve yağ üretimi ile 25 ton civarında tüy üretimi gerçekleştirilmektedir.

SANAYİ YAPISI

- Ardahan’da imalat sanayi gelişme dinamiği yakalayamamıştır.
- İlde büyük ve orta ölçekli sanayi tesisleri bulunmayıp, ildeki imalat sanayi küçük ölçekli imalat sanayi tesisleri niteliğindedir.
- Ardahan sanayisi gelişmemiş olup, il ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı sosyo-ekonomik yapıya sahiptir.
- Ardahan’da 1 adet kamu sektörü ve 13 adet de özel sektörde olmak üzere toplam 13 adet sanayi kuruluşu faaliyet göstermektedir.
- İlde imalat sanayinde faaliyet gösteren 24 adet mandıra faaliyet göstermektedir.
- Ardahan merkez ilçede faaliyette bulunan küçük sanayi sitesinde 132 adet işyeri, sosyal tesisler ve idare binası bulunmaktadır.
- Yatırım programında yer alan KSS projelerinden olan Göle Küçük Sanayi Sitesi için 21.900 m² alanda yer tahsisi yapılmıştır. Zemin Etüdü Projeleri tamamlanmıştır.
Mimari projeleri Sanayi Bakanlığınca incelenmiş olup, görülen eksiklikler nedeniyle iade edilmiştir.
- Hanak Küçük Sanayi Sitesi için 20.10.1997 tarih ve 13818 sayılı yazımızla 2,5 hektar büyüklüğündeki alanın yer seçiminin uygun görüldüğü ve bundan sonra yapılacak işlemlere dair yer seçimi talimatı yazılmıştır. 17.567 m² alanda yer tahsisi yapılmıştır.
- Ardahan merkez ilçenin Kartalpınar köyü, Hasbahçe sırtı mevkiinde yaklaşık **52** hektarlık alan Organize Sanayi Bölgesi yeri olarak tespit edilmiştir. **% 75** oranında İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, **% 25** oranında Sanayi ve Ticaret Odası Başkanlığı katılımları ile oluşmaktadır.
05.12.2010 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanımız Sayın Nihat ERGÜN’ün katılımlarıyla İlimiz Organize Sanayi Bölgesinin temeli atılmıştır.

Bölge 51,4 hektar büyüklüğünde olup, 31 adet sanayi parseli bulunmaktadır. Altyapı yapım işi fiziki gerçekleşmesi % 67'dir. AG-YG Elk. Şeb. ve ENH yapım işi tamamlanmıştır.

- **İlimizde yatırım yapılabilecek alanlar arasında Organize Sanayi Bölgesi ve Hazine Arazileri ön plandadır.**
- **Ardahan** ilinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda,
% 85 Gıda ürünleri imalatı,
% 11 Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı,
% 4 Ana metal sanayi olduğu görülmektedir.
- Sanayi sicil kayıtlarına göre, Ardahan ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı Toplam: 248 dir.
1 sanayi işletmesinde Ar-Ge bulunmaktadır.
- Sanayide çalışanların % 74 si, Gıda ürünleri imalatı sektöründe, % 25 si Diğer metalik olmayan mineral ürünleri imalatında istihdam edilmektedir.
İstihdamın % 75 sı işçi, % 8 u mühendis'tir.
Ardahan ilinde bulunan sanayi işletmelerinin % 75 i mikro ölçekli, % 25 i küçük ölçekli işletmelerdir.
Personel sayısına göre büyük işletmeler;
 - Salduz Hazır Beton Nakliye İnşaat Sanayi Ticaret Ltd.Şti.Ardahan Şubesi
 - Say koç inş.mad.hayv.tic.ltd.şti.
 - Alibey Süt Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.
 - Kaşkar Süt Mamülleri Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.
- Ayrıca Ardahan ilimizde 11 adet Anonim Şirket faaliyetlerini sürdürmektedir.
- Ardahan ilinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 33 dür. Toplam sanayi işletmesi içerisinde % 0,03 lük bir oran ile sanayisi gelişmemiş iller arasında yer almaktadır.

ENERJİ HATLARI

İlimiz sınırlarından **bir** adet doğal gaz ve **bir** adet ham petrol boru hattı geçmektedir. Ayrıca 2011 yılında Nabucco Doğal Gaz Boru Hattı çalışmaları ilimizde de başlamıştır.

1- Şahdeniz Doğal Gaz Boru Hattı (Ardahan ili sınırlarından geçen kısmı yaklaşık olarak 80 km ve boru hattının çapı 42" (inch)'dir.)

2- BTC (Bakü-Tiflis-Ceyhan) Ham Petrol Boru Hattı da ilimizden geçmektedir. **Hattın ilimiz sınırları içindeki uzunluğu:** 99.5 km olup, ayrıca ilimiz sınırlarında **1** adet pompa istasyonu, **8** adet Blok Vana İstasyonu bulunmaktadır.

2011 yılında, BTC HPBH aracılığıyla 257 milyon varil ham petrol taşıması gerçekleştirilmiştir.

Ülkemiz için önem arz eden gaz bağlantıları ilimiz üzerinden geçmektedir. İlimiz geçiş yolu görevini üstlenmiş ve üstlenmeye de devam edecektir. Bu nedenle ilimizin yöresel ve bölgesel özellikleri ticarete avantaja dönüşmeye başlamıştır.

Ortadoğu ve Hazar Bölgesi doğal gaz rezervlerini Avrupa pazarlarına bağlamayı öngören Türkiye-Bulgaristan-Romanya-Macaristan-Avusturya Doğal Gaz Boru Hattı (Nabucco) projesiyle ise ilk etapta güzergah üzerindeki ülkelerin gaz ihtiyacının karşılanması, takip eden yıllarda ise Avusturya'nın Avrupa'da önemli bir doğal gaz dağıtım noktası olma özelliğinden de faydalanılarak diğer ülkelerin gaz taleplerindeki gelişmelere göre Batı Avrupa'ya ulaşılması amaçlanmaktadır. Projenin yaklaşık uzunluğunun 3.800 km, kapasitesinin ise 25,5-31 milyar m³/yıl olması ve 2016 yılında ilk kapasite ile devreye alınması planlanmaktadır. Nabucco'ya dahil olan şirketler (BOTAS - Türkiye, Bulgargaz - Bulgaristan, Transgaz - Romanya, MOL – Macaristan, OMV – Avusturya, RWE - Almanya) projeye % 16,6 sekinde esit oranda katılımsağlamıştır. Projenin teknik ve ekonomik fizibilite finansmanın %50'si AB TEN Fonundan karşılanmış olup; mühendislik çalışmaları devam etmektedir. Projenin Türkiye kısmı Mühendislik ve ÇED çalışmaları halen Nabucco Yerel Şirketi (NNC Türkiye) tarafından yürütülmektedir.

Nabucco Projesinin doğu hattı kısmı ilimiz sınırlarından geçmektedir. İlimizde bulunan ham petrol ve doğal gaz hattı projeleriyle ilimiz enerji boğazı haline gelmiştir.

SINIR KAPILARI

TÜRKGÖZÜ HUDUT KAPISI

Sınır olduğu ülke	: Gürcistan
Amacı	: Ticari ve Turistik
Nevi	: Kara Hudut Kapısı

Türkgözü Gümrük Müdürlüğünün açılışı 08.07.1995 tarihli Resmi Gazetede ek yönetmelik ile yayınlanmış Sınır Kapımız fiilen 25.11.1995 yılında faaliyete geçmiştir. Türkgözü Gümrük Müdürlüğü yolcu ve yük taşıtlarının giriş-çıkışlarına açık ve birinci sınıf Gümrük İdaresi olarak sabah saat 08.00 ile akşam saat 20.00 arası hizmet vermektedir. Kapımızda 01.01.2007 tarihi itibari ile İthalat ve ihracat işlemleri yapılmamaktadır (BOTAŞ'ın İthalat ve İhracat işlemleri özel izin ile yapılmaktadır). Bu tarih itibari ile gelen ithalat ve ihracat TIR ları en yakın Gümrük idaresine(Erzurum Gümrük Müdürlüğü) yada Mal sahibi tarafından istenilen bir İç Gümrük İdaresine sevk edilmektedir. Sınır Ticareti ve Ardahan iline ait Özel Fatura işlemleri ise yapılmaya devam etmektedir.

İlimiz, Posof ilçesi arası **72 km** olup, Posof-**Türkgözü** sınır kapısı arası **16 km**'dir.

01.01.2012 - 12.06.2012 Tarihleri Arası Yapılan İşlemler			
İşlem Türü	Yerli	Yabancı	Toplam
Gelen Yolcu Sayısı	17.513	8.894	26.407
Çıkan Yolcu Sayısı	18.018	11.112	29.130
Giren Hususi Taşıtlar	5.060	1.561	6.621
Çıkan Hususi Taşıtlar	5.164	2.005	7.169
Giren Tır	-	-	2827
Çıkan Tır	-	-	1.989

01.01.2012-12.06.2012 Tarihleri arasında gerçekleşen;

İhracat Rakamı : 402.562,71 USD

İthalat Rakamı : 305.383,43 USD 'dir.

(İthalat İşlemi Sadece BTC BOTAŞ Boru Hattı İçin Yapılan İşlemlere Aittir)

AKTAŞ HUDUT KAPISI

- Sınır olduğu ülke : **Gürcistan**
Amacı : **Ticari ve Turistik**
Nevi : **Kara Hudut Kapısı**

Aktaş Sınır Kapısı, Çıldır ilçesine **20 km**, ilimize **62 km** mesafede olup, yolun tamamı asfalt durumda bulunmaktadır, Ardahan-Çıldır-Aktaş arasındaki **48 km**'lik mesafede bölünmüş yol çalışmalarına başlanmıştır.

Çalışmalar Gürcistan Devleti ile eş zamanlı olarak koordineli bir şekilde yürütmekte olup, bu sınır kapımız açıldığında ilimiz ve ülkemiz ekonomisine kayda değer fayda sağlayacak ve ilimiz kilit noktadaki konumunu daha da perçinleştirecektir.

YATIRIM YAPILABİLECEK ANA PLANLAR

DOĞU ANADOLU PROJESİ (DAP) & GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ (GAP)

Ardahan ili Doğu Anadolu Projesi (DAP) kapsamındaki illerdendir. Bu programın temel hedefi bölgenin potansiyelini harekete geçirerek yatırım ortamını sağlamaktır. DAP Ana Planı; ekonomik, sosyal, çevresel ve mekansal olmak üzere 4 hedef grubu belirlemiştir. Bu hedef gruplarında belirlenen stratejiler sonucunda bölge gelişiminin sağlanması öngörülmektedir. Ayrıca Güneydoğu Anadolu Projesinin (GAP) %40'lık kısmı da Doğu Anadolu Projesine (DAP) dâhil edilmiştir.

YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

MİKRO GİRİŞİM PROJELERİ (GEÇİMLİK DÜZEYDE YAPILABİLECEK PROJELER)

Mikro-girişim proje olgusu çerçevesinde;

- Arıcılık,
- Yaşam Mahallerine Bitişik Mekânlarda (Köylerde) Kültür Irkı Süt Sığırı, Koyun, Keçi, Tavuk, Hindi, Kaz ve Ördek Yetiştiriciliği,
- Ahşap İşleme (Mutfak ve Süs eşyası),
- Bakır, Bronz, Altın, Gümüş ve Pirinç İşleme (Ev ve Süs eşyası),
- Küçük Tezgâhlarda Dokumacılık (Çorap, geleneksel ürünler vb. gibi),
- Hane Halkı Tarafından Yapılan El Sanatlarına Yönelik Yatırımlar,
- El Halısı ve Kilim Dokumacılığı.

İlde, Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından verilen meslek edindirme ve el becerilerini geliştirme kurslarına katılarak, el becerilerini geliştiren aile bireyleri kendi evlerinde ahşap malzemeleri işleyerek süs eşyası, ahşap mutfak eşyası yaparak bunları satıp aile bütçelerine ek gelir sağlayabilmektedir.

El halısı ve kilim dokumayı görerek veya Halk Eğitim Müdürlüğünce açılan el halısı ve kilim dokuma kurslarına katılarak öğrenen aile fertleri kendi evlerinde küçük ev tezgâhlarında halı ve kilim dokuyarak aile bütçelerine gelir sağlayabilmektedir. Ayrıca, bu işi yapanlar imece yöntemi ile bir araya gelerek bu meslekle ilgili bilgi ve becerilerini birbirleriyle paylaşarak daha kaliteli el halıları ve kilimleri dokuyabilmektedir.

Çorap, dış giyimin ayrılmaz bir parçası olarak günlük hayatımızda önemli bir yer tutar. Tüketici beğenileri doğrultusunda, renk ve desen olarak giderek büyüyen bir yelpazede çorap üretimi yapılmaktadır.

Ardahan'da aile bireyleri küçük ev makinelerinde çorap üretimi yaparak aile bütçelerine gelir sağlamaktadır.

Yine benzer kurslarla bakır, pirinç ve bronz işlemeciliği konularında da eğitimler alınmak suretiyle ev ve süs eşyaları yapımı gerçekleştirilerek aile bütçelerine gelir sağlamaktadırlar.

Sözü edilen bu projelerin yerel yöneticiler tarafından da çeşitlendirilmesi ayrıca mümkün görülmektedir.

Ayrıca, önemli potansiyel olan Damal oyuncak bebek üretiminin yaygınlaştırılması ve ticarileştirilmesi ile geleneksel konumda bulunan el halısı ve kilimcilik konularında aşağıdaki bilgiler verilmiştir.

DAMAL BEBEĞİ ÜRETİMİ

Ardahan iline bağlı Damal ilçesinde tamamen el emeği ile yapılan ve yöresel kıyafetleri sembolize eden oyuncak bebek üretiminin mikro girişim projesi adı altında yöredeki yerel yönetimlerin veya sivil toplum örgütlerinin öncülüğünde geliştirilmesi ve ekonomiye kazandırılması önerilmektedir.

Bu bebeklerin üretiminde Halk Eğitim Merkezinin düzenleyebileceği kurs veya benzeri eğitici seminerler sonrası özellikle Damal ilçe merkezi

ve köylerinde aile içi veya birkaç aile birleşiminden oluşacak üretici grupların evlerde üretimi gerçekleştirilmesi ve üretilen Damal Bebeklerinin yurt içinde ve yurt dışında profesyonelce pazarlanması projesi şeklinde düşünülmelidir.

GELENEKSEL EL HALICILIĞI VE KİLİM DOKUMACILIĞI

Manevi ve sosyal açıdan el halıcılığı, Türk kültürünün tanıtılması ve Türk toplumları arasında kültür birliğinin kanıtlanması açısından önem arz etmektedir.

Dünya el halısı üretiminde söz sahibi ülkeler Çin, Türkiye, İran ve Afganistan'dır. İran ve Afganistan'daki siyasi değişiklikler ve uygulanan ambargolar bu ülkelerin dış pazar payını azaltmıştır. Türkiye fiyat ve kalitede ithalatçı ülkelerin istekleri doğrultusunda üretimi düzenlerse, yıldan yıla artış gösteren ihracatını daha da artırarak bu ülkelerin kaybettikleri pazar paylarından önemli ölçüde pay sahibi olabilecektir.

Türkiye'nin el halısı ihraç ettiği dünyanın en önemli ithalatçı ülkeleri ise Almanya, ABD, İngiltere, İsviçre, Fransa, İtalya, İspanya, Avustralya, Hollanda'dır.

El dokuması halı ve kilim üretimi hem özel kesim (özel şirketler, kooperatifler, köylerde yapılan dokumalar) hem de kamu kesimi (Valiliklere / Kaymakamlıklara bağlı vakıflar) tarafından yapılmaktadır.

Dünya el halısı ve kilim üretimi ve ihracatı genellikle İran, Çin, Pakistan, Hindistan, **Türkiye**, Nepal ve Tibet tarafından yapılmaktadır. Dünya el halısı ve kilim pazarı çoğunlukla İranlı, Çinli ve Pakistanlı üretici/ihracatçıların kontrolünde bulunmaktadır.

TARIM SEKTÖRÜNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

BİTKİSEL TARIM SEKTÖRÜNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

- Seracılık Yatırımları,
- Bodur Elma, Bodur Kiraz Yetiştiriciliğine Yönelik Yatırımlar,
- Ceviz, Kestane ve Badem Yetiştiriciliğine Yönelik Yatırımlar,
- Yağlık ve Silajlık Mısır Üretimine Yönelik Yatırımlar,
- Kültür Mantarı Üretimine Yönelik Yatırımlar,
- Yem Bitkileri (Silajlık Bitkiler) Üretimine Yönelik Yatırımlar,
- Hayvan Pancarı Üretimine Yönelik Yatırımlar,
- Ekolojik (Organik) Tarıma Yönelik Yatırımlar.

HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

- Arıcılık ve Bal Üretimine Yönelik Yatırımlar,
- Et ve Süt Besiciliği,
- Et ve Yumurta Tavukçuluğu,
- Angora Tavşanı Yetiştiriciliği,
- Kaz ve Ördek Yetiştiriciliği,
- Beyaz Hindi Yetiştiriciliği,

Bitkisel tarım ve hayvancılık alanlarında yapılacak yatırımlarda ve her türlü yetiştiriciliklerde Tarım İl Müdürlüğü ile koordineli çalışılmalı ve teknik destek sağlanmalıdır.

SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

- Alabalık Üretimi,
- Tatlı Su Balıkçılığı (Somon, Levrek, Kefal, Sazan, Turna, Kerevit vb.)

Ayrıca, Çıldır ilçesinde “S.S. Çıldır İlçe Merkezi Su Ürünleri Tarımsal Kalkındırma Koop.” Kurulmuş olup, balıkçılık alanında pazarlama faaliyetlerinde bulunarak, yöreye gelir imkânı sunmaktadır.

BİTKİSEL TARIM VE HAYVAN ÜRÜNLERİ ARTIKLARINA DAYALI YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

- Büyükbaş Hayvan Gübresinden Organik Gübre Üretim Tesisi
- Odun Briketi Üretim Tesisi

DOĞAL KAYNAK POTANSİYELİNİ DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

ORMANCILIK SEKTÖRÜNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

- Hazır Mutfak Üretim Tesisi
- Modüler Mobilya Üretim Tesisi

MADENCİLİK SEKTÖRÜNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

Perlit Madeni İşletmeciliği

İlimiz Göle ilçesinde iki milyar ton görünür+muhtemel perlit rezervi bulunmaktadır. Perlit genişmiş olarak kullanıldığı gibi ham olarak da geniş kullanım alanlarına sahiptir. Ham perlit kimyasal bileşimi itibarıyla silisli ve alüminyumlu bileşikler içerdiğinden kalsiyum esaslı bağlayıcılar ile kimyasal reaksiyona girerek hidrolik aktivite gösterir. Bu özelliği nedeniyle inşaat sektöründe geniş çapta kullanılmaktadır. Perlit çimentoya dayanıklılık kazandırmaktadır. Bunun için ham perlit kayası kırılıp öğütülüp elendiği gibi doğal olarak agrega halinde bulunan perlit kaynakları da kullanılmaktadır.

Linyit Kömürü İşletmeciliği

Ardahan'ın Gürcistan sınırında olan Posof ilçesinin Türkgözü köyünde bulunan 50milyon ton rezervli Linyit madeninin iki çeşit olduğu, bunlardan bir ocağın 5 bin 500 kaloride diğer ocağın ise 6 bin 700 kaloride olduğu tespit edilmiş olup üretim için çalışmalara başlanmıştır.

İMALAT SANAYİNE YÖNELİK YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

GIDA SANAYİNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

Ülkemizde gıda sanayi 1990'lı yıllardan itibaren önemli gelişme göstermiş ve imalat sanayi üretimi içinde ortalama % 20'lik pay alarak ihracat içerisinde de önemli bir konuma gelmiştir.

PASTÖRİZE SÜT VE SÜT MAMULLERİ ÜRETİM TESİSİ

151.200 ton ortalama süt üretimine göre; 1 ton süttten 100 kg. kaşar peyniri üretilir. Geriye kalan süttten 7 kg. tereyağı elde edilir. Ardaahan, Türkiye süt üretiminin yaklaşık olarak % 1,2'sini karşılamaktadır. Ardaahan'ın sahip olduğu bu süt potansiyeli sektörde yer alan bazı tesisler tarafından değerlendirilmektedir. Ardaahan'ın sahip olduğu 259.865 adet büyükbaş hayvan ve 37.814 adet küçükbaş hayvan varlığı ile Türkiye ortalamasının üstünde bir hayvan varlığına sahiptir. Ardaahan, Türkiye koyun varlığının % 1'ine ve sığır varlığının % 2,5'ine sahiptir. Ardaahan

ilinde süt verimi yüksek olan hayvan ırkları ıslah çalışmaları devam etmektedir. Bu da gelecekte ilde süt üretiminin daha da artacağı anlamına gelmektedir.

Ayrıca ilimizle birlikte Kars, Ağrı ve Iğdır illeri de Türkiye süt ve süt ürünleri üretiminde önemli bir potansiyele sahip olabilecek durumdayken; süt işleme tesislerinin yeterli olmaması, üretim ölçeğinin ufak olması, ulaşım ve nakliye sorunları, yetişmiş ve deneyimli işgücünün yetersizliği, pazarlama sorunları nedeniyle tam anlamıyla verimli üretim gerçekleşmemektedir.

GIDA SANAYİNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

ARI ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE PAKETLEME TESİSİ

Ardahan zengin flora yapısı, ormanlık ve geniş çayır-mera alanları ile arıcılık konusunda önemli bir potansiyele sahiptir. Yörede yapılan araştırmalarda arıların bal özü alabileceği 600'ün

üzerinde bitki çeşidi olduğu belirlenmiştir. Kafkas ırkı arı kolonilerinin en yoğun ve sağlıklı olarak yaşadığı bölgede üretilen ve genelde iç pazarda tüketime sunulan bal için ambalajlama ve paketleme tesisi kurulması sonrası, önemli bir üretim mamulü katma değeri yüksek, potansiyel ihracat imkanı olan son derece verimli bir meta haline dönüşebilecektir.

Bugün için yaklaşık 400 ton/yıl (2011) bal üretiminin gerçekleştirildiği Ardahan'da bilimsel ve teknolojik metotların uygulandığı bal ambalajlama tesisi yapılabilir görülmektedir. Bu tesiste, ayrıca her türlü testlerin yapıldığı bir laboratuvarın da olması özellikle ihracat açısından son derece önem taşımaktadır.

Ayrıca "Ardahan Balı" için patent alma çalışmalarımız da sürdürülmekte olup, son aşamaya gelmiştir.

ET VE ET ÜRÜNLERİ TESİSİ

Et ve et ürünleri; insan tarafından hemen hemen her gün tüketilmesi, lezzetli oluşu ve protein ihtiyacının karşılanmasını sağlayan belli başlı gıda maddesi oluşu ve ülkemizdeki tüketim talebinin yurtiçi kaynaklarla karşılanabilmesi konusunda son zamanlarda oluşan tablo itibariyle büyük önem kazanmaktadır.

Ardahan sahip olduğu (2010 yılı) 248,361 Büyükbaş Hayvan, 35,969 adet Küçükbaş Hayvan, 299,783 adet Kanatlı Hayvan varlığı ile Türkiye ortalamasının üstünde bir hayvan varlığına sahiptir. Ayrıca 2010 yılı itibariyle et üretiminin

2.445 ton olduğu bilinmektedir. Bu da Ardahan'ın et ve et ürünleri konusunda önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Yine çayır ve mera alanlarının Türkiye ortalamalarının üstünde olması özellikle büyükbaş hayvancılığın daha da artacağını göstermektedir. Bu sebeplerden dolayı

Ardahan için Et Entegre tesisi yapılabilir görülmekte olup, yeni iş imkânları da yaratmaktadır.

MAKİNA İMALAT SANAYİNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

Geleceğin makine imalat sanayinde "sürat" ve "hassasiyet" belirleyici olacaktır. Uzmanlaşmış üreticilerden yüksek nitelikli mekatronik komponentlerin zamanında tedarik edilmesi talebi, lojistiğin önemini artıracaktır. Bu nedenle bugünün konvansiyonel nitelikteki makine ve üretim sistemleri, gelecekte katma değer yaratamaz konuma gelecektir. Ülkemizin önümüzdeki yılları planlanırken tüm bu gelişmeler dikkatle takip edilmeli ve mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Süt Sağım Sistemleri (Makineleri) İmalatı Tesisi

Sağım, hayvancılık faaliyetlerinin en önemli, en hassas ve en zor işlerinden biridir. Çünkü günde 25 kg. süt veren ineğin el ile sağımında, (bir sağımda) 1.250 sıkım yapmak gerekir. On ineği olan bir çiftçinin sabah ve akşam 12.500 sıkım yapması gerektiği düşünülürse bunun ne kadar zor bir iş olduğu anlaşılır. 12.500 sıkımı kısa bir süre içinde aynı sıklık ve basınçta tekrarlamak mümkün değildir. Bunu ancak anneyi emen yavrular veya iyi teknolojiye sahip sağım makinesi yapabilir.

Ardahan'da modern besicilik yapılmamakla birlikte, ağırlıklı olarak ev işletmeciliği yöntemi uygulanmaktadır. **Önümüzdeki dönemlerde birim hayvan başına verimin artırılması ve sanayiye istenilen nitelikte girdi sağlanabilmesi için hayvancılık sektöründe modern besicilik yöntemlerinin uygulanması gerekmektedir.**

Önerilen yatırım türü yerel olarak düşünülmeyp, bölgesel ve ihracat imkânlarının da varlığı göz önüne alınmak suretiyle değerlendirilmelidir.

Önerilen yatırım konusunun çok geniş bir yelpazeyi kapsamaması sebebiyle bu yatırım konusu ile ilgili olarak girişimci, yapacağı yatırımla ilgili olarak gerekli ekonomik, teknik ve mali bilgileri araştırmalıdır.

TEKSTİL SANAYİNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

- **Deri ve Deri Mamulleri Üretim Tesisi**

İlimizde yoğun olarak yapılan hayvancılığa paralel olarak ilimizde kurulacak et tesisleriyle koordineli olarak ucuz fiyatla bulunabilecek derilerin işlenmesi için tesisler kurulabilir.

- **Kaz Tüyünden Yorgan, Yastık Üretim Tesisi**

Ülkemizin önemli kaz üretim merkezlerinden olan ilimizde kesimi yapılan kazların tüylerinin değerlendirilmesi için tesislerin kurulabileceği değerlendirilmektedir.

SERAMİK, KİL, TAŞ ve ÇİMENTO SANAYİNDE YAPILABİLECEK YATIRIMLAR

Bu sanayi dalında hazır beton sektörü ele alınacaktır. Ülkemizin büyük bölümü deprem kuşağında yer almakta, sıkça karşılaşılan afetlerde büyük can ve mal kaybı yaşanmaktadır. Bu nedenle yapı güvenliği açısından betonun kalitesi vazgeçilmez bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır.

- **Hazır Beton Santrali Tesisi**

İlimiz Hazır Beton Santrali Tesisi kurulması ve işlemesi için gerekli hammadde kaynaklarına yakın bir konumdadır. Hazır Beton yapımı için gerekli olan kum, çakıl vb. gibi materyaller il sınırları içerisinde mevcut olup, çimento ihtiyacı Kars ilinde bulunan fabrikadan sağlanabilir.

GENEL DEĞERLENDİRME

- I. Ardahan'ın bugün ulaştığı konumda yatırımlar ve girişimler bir şekilde değerlendirilmiş, özel sektör yeni arayışlar içerisine girmiştir.
- II. Bundan böyle geleceğe yönelik her türlü kararın daha dikkatli, daha tedbirli ve daha fazla bilgiye dayandırılarak alınması gereği doğmuştur.
- III. Diğer taraftan geçmişte yapılan hataların, oluşan darboğazların telafisi ve giderilmesi konusunda daha enerjik ve kararlı adımların atılması gerekmektedir.
- IV. Yatırım ortamını olumsuz olarak etkileyen ve özellikle enerji, vergi ve SSK primlerinin yüksekliği gibi konularda gerekli tedbirlerin alınması kaçınılmaz görülmekle birlikte, gösterilen çabaların olumlu olduğu düşünülmektedir.
- V. Toplam yatırım tutarının yüksek olduğu yatırım konularında sermayenin bir araya getirilmesini sağlamak üzere ayağı yere basan yapılaşmalara, çok ortaklı şirketlere yönelmek gerekmektedir.
- VI. Ulusal ve uluslararası sahalarda sanayinin rekabet gücünün artırılabilmesi, AR-GE yatırımlarına önem verilmesi ile mümkün görülmektedir.
- VII. Yapılabilecek yatırımlar içerisinde kültür ve turizm yatırımlarına değinilmemiş olması potansiyelin bulunmadığı anlamına gelmemeli ve mevcut potansiyelin değerlendirilmesine yönelik ayrı bir çalışma yapılmalıdır.
- VIII. Yatırım ortamının uygun hale getirilmesi anlamında gelişim bileşenlerindeki yeterliliklerin artırılması gerekmektedir.
- IX. Yatırımcıların karşılaşacakları özellikle teknik problemlerin çözümü, bu alanlardaki bilgi ve araştırma yetersizliklerinin giderilmesi esnasında Sanayi ve Ticaret Bakanlığının vereceği destekler önemli bir anlam taşımaktadır.

DEVAM EDEN ÖNEMLİ YATIRIM PROJELERİ

TURİZM YATIRIMLARI

• **YALNIZÇAM-UĞURLUDAĞ KIŞ SPORLARI VE YAYLA TURİZMİ İYİLEŞTİRME PROJESİ (AB Projesi):** “Ardahan Yalnızçam Kış Sporları ve Yayla Turizm İyileştirme Projesi”nin kabul edilen 5+5 Milyon Euro’luk AB Desteğinin 2010 yılı içerisinde tahakkuk etmeye başlamasıyla bölgemiz turizm ve spor merkezi haline gelecektir. Yalnızçam Uğurludağ Kayak Merkezi Altyapı ve Çevre Düzenleme Projesi devam etmektedir.

• **ÇILDIR GÖLÜ PROJELERİ:** Hazırlanan projeler kapsamında; Çıldır Gölü üzerinde yaz aylarında tekne turları, göl kenarında yürüyüş ve piknik, kano, yelken sporları, kış aylarında ise donan Çıldır Gölü üzerinde atlı kızak sporları, buz sporları ve balık tutmak gibi mevsime göre alternatifler yerli ve yabancı turistlerin hizmetine sunulacaktır.(Avrupa Birliğine Sunuldu)

• **ARDAHAN KONGRE VE KÜLTÜR MERKEZİ:** Ardahan Kongre ve Kültür Merkezi Binası Restorasyon (bakım-onarım) İşi Projesine başlanmış olup, çalışmalar devam etmektedir.

DİĞER YATIRIM PROJELERİ

AZERBAYCAN-GÜRCİSTAN-TÜRKİYE BÖLGESEL EKONOMİK İŞBİRLİĞİ PROJESİ (KURA'DA BULUŞALIM PROJESİ)

Bu proje Ardahan Valisi Sayın Mustafa TEKMEK'in talimatları ve önderliğinde hazırlanmakta olup, bu çalışma düşünülen işbirliğinin ilk adımı oluşturmaktadır. Valiliğimizce, sınır işbirliği önemi açısından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığımıza konu hakkında bilgi verilerek, ülkemizin Gürcistan ile ilişkilerinin geliştirilmesi adına projemizin başlatılması hususunda gerekli çalışmaların yapılması için bildirimde bulunulmuştur. Nihai program her üç ülkede birlikte ve bireysel yapılacak detaylı çalışmaların birleştirilmesiyle tamamlanacaktır.

TARİHİ İPEK YOLU'NU 'DEMİR İPEK YOLU'NA DÖNÜŞTÜRECEK KARS-TİFLİS-BAKÜ DEMİRYOLU PROJESİ

Günümüzün ipek yolu olacağı düşünülen Bakü-Tiflis-Kars projesinin son durağı olacak Yukarıcanbaz istasyonu bu projenin mihenk taşı konumundadır. Yapılacak 3 istasyon 2 tanesi: Taşbaşı ve Güvercin, Kars sınırlarında yer alırken, Yukarıcanbaz istasyonu Ardahan İli Çıldır İlçesi

sınırları içerisinde yer alıyor. Bu nedenle proje Ardahan ve Çıldır için ayrı bir öneme sahiptir. **76** km'si Türkiye, **29** km'si ise Gürcistan'da bulunacak olan, altyapısı çift, üstyapısı tek, sinyalli ve elektrifikasyonlu olarak inşa edilmesi planlanan toplam 104 km uzunluğundaki hatta; Kars, Tiflis ve Bakü arasında yük taşımacılığının yanında yolcu taşımacılığı da öngörülmüştür.

SÜRDÜRÜLEN KAMU YATIRIMLARI

TOKİ

2011 yılı sonu itibariyle altyapı ve sosyal donatı olarak;

- Ardahan Gölü 40 Yataklı Devlet Entegre Hastanesi ve Lojman İnşaatı **%18,**
- Ardahan Merkez (1'er Adet İdari Bina, Yaşam Evi, 300 Kişilik Pansiyon ile Altyapı, Çevre Düzenlemesi) **%40,**
- Ardahan Gölü (Gülenter 352 Adet Konut, Ticaret Merkezi, Camii, Şadırvan Adaiçi Genel Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İnşaatı İşi) **%91**

Seviyelerinde inşaatları devam etmektedir. (www.toki.gov.tr.)

KARAYOLLARI

-Ardahan-Yalnızçam-Ardanuç 10.

Bölge Hududu Karayolu :

İlimizi Artvin'e dolayısıyla Karadeniz'e bağlayan mevcut Ardahan-Şavşat Karayolu, kış aylarında sık sık çığ dolayısıyla kapanmakta ve ulaşım aksamaktadır.

İlimizi Karadeniz'e bağlayacak olan ikinci alternatif yol çalışması olan Ardahan-Yalnızçam-Ardanuç Karayolu (4 Km) yapım çalışmaları devam etmektedir.

- Bölünmüş Karayolu Yapımı:

- Ardahan-Gölü-Erzurum İl Sınırı (Toplam 44 Km,2012 yılında 10 Km'sinde çalışılacak), Çıldır-Aktaş (Toplam 20 Km, 2012 yılında 3 Km'sinde çalışılacak).
- Ardahan-Çamlıçatak-Aktaş (65 Km)
- Ardahan Kuzey Çevre yolunda (7 Km)

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ

Kampüs İnşaatı 1.Etap Genel Derslik Binası, 64 adet Lojman Dairesi ve Rektörlük Konutu Yapım İşi %15 (29.12.2012 tarihinde bitirilmesi hedeflenmektedir), TÖMER Prefabrik Yapı %5 (20.05.2012 tarihinde bitirilmesi hedeflenmektedir), Kampüs Altyapı Projesi %50, Çıldır MYO Eğitim Uygulama Oteli ile Restaurant Tadilatı %96, Göle MYO Çevre Düzenleme-Garnizon Misafirhanesi Tadilatı %80 seviyesinde devam etmektedir.

ARDAHAN ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ ÇALIŞMALARI

2010 yılında; Altyapı Avan Projeleri, Zeminde Arazi ve Arsa Düzenlemeleri (hazırlık aşaması, parselasyon planı çalışması ve şeritvari yol haritaları) ile Zemin Araştırma Raporu Bakanlık onayından geçmiş olup, hak edişleri ödenmiştir. Altyapı çalışmaları Aralık 2010'da başlamış olup inşaat sürmektedir. 05/12/2010 tarihinde temeli atılmıştır.

AĞAÇLANDIRMA FAALİYETLERİ

Ardahan'da 43.000 Ha orman alanı mevcut olup, bu alanda doğal tür olan sarıçam yoğunluktadır. Sarıçamın dışında Posof ilçesinde Ladin ve Huş karışımı orman alanları da mevcuttur.

MÜLGA İL ÇEVRE VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ

2011 yılı içerisinde 640 Ha alanda bakım çalışmaları, 150 Ha alanda 35000 adet fidan dikimi, 650 Ha alanda 6 Köyde (Yeniköy, Savaşır, Değirmenli, Bağdeşen, Tepeler, Dedegül) Mera ıslahı tesis çalışması gerçekleştirilmiştir. Çıldır Gölü çevresinde ağaçlandırma çalışmaları başlamış olup devam etmektedir.

İlimizde İl Çevre ve Orman Müdürlüğü ile Doğal Hayatı Koruma Derneği işbirliği ile yürütülen proje kapsamında ilimizde yetiştiği tespit edilen 25'i endemik olmak üzere 1.150 çiçekli bitki cinsinden ekonomik(ticari) değeri olanlar kültür ortamında yetiştirilerek, kesme çiçek, çiçek soğanı, bitki çayı, marmelat ve meyve olarak pazarlanabilir.

Ayrıca: "Alım Garantili Fidan Üretimi" kapsamında bölgemizin doğal ve hakim orman ağacı olan sarıçam fidanı yetiştirilerek ilimizde ve çevre illerde ağaçlandırma faaliyetlerinde kullanılmak üzere pazarlanabilir.

ARDAHAN BELEDİYESİ

1. Şehir merkezindeki bazı cadde ve sokaklarda yol ve kaldırım çalışması devam etmektedir.
2. Hayvan Bakımevi İnşaatı devam etmektedir.
3. Ardaahan Belediyesi ve TOKİ'nin beraber yürüttüğü Kentsel dönüşüm projesi devam etmektedir.
4. Hayvan Pazarı İhate duvarı yapım işi tamamlanmıştır.
5. Kapalı Semt Pazarı yapım işi devam etmektedir.
6. Kars Garajı Yapım işi devam etmektedir.
7. Kanalizasyon Şebeke Yapım işi devam etmektedir.
8. Atıksu Arıtma Tesisi Uygulama Projelerinin hazırlanması çalışmaları devam etmektedir.
9. Milli Egemenlik Parkının Peyzaj düzenlemesi ve yapım işi devam etmektedir.
10. Greyder, Ekskavator ve Damperli Kamyon İle Hizmet Alımı devam etmektedir.

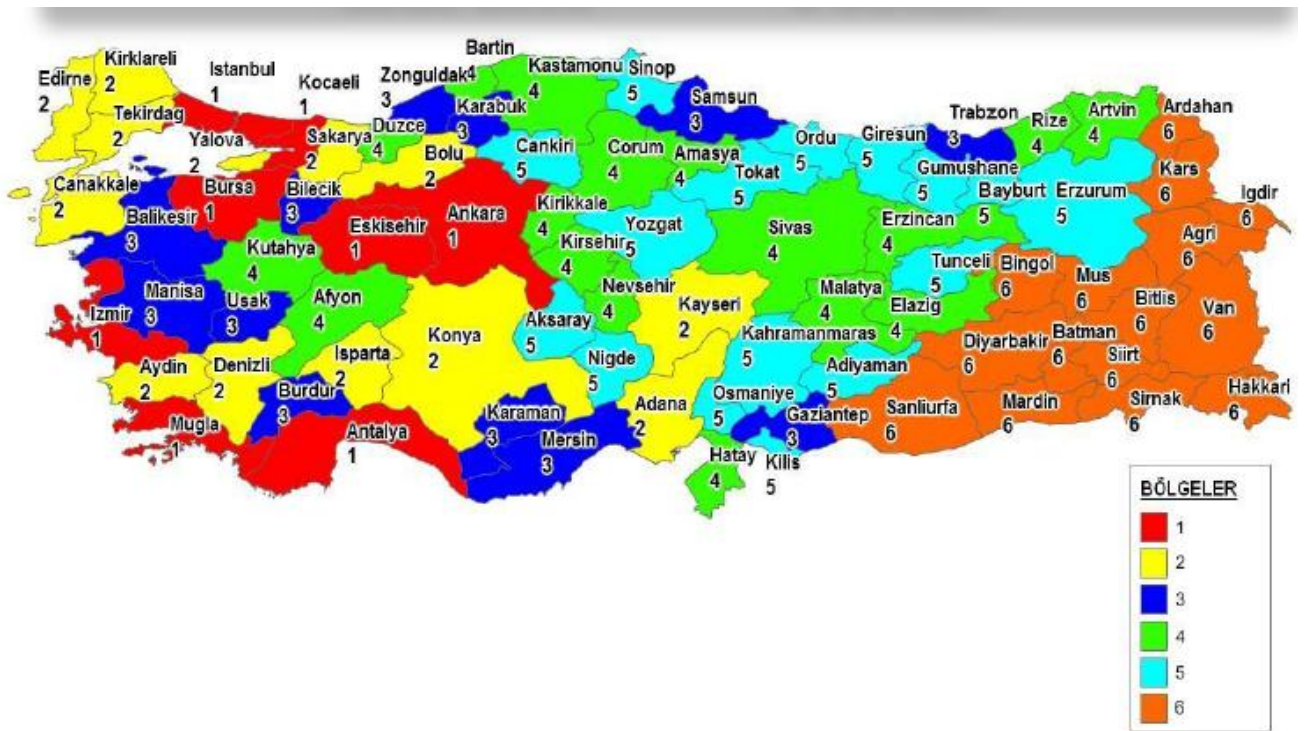
İLLER BANKASI ERZURUM 14. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

1. Posof Merkez İçme Suyu Yapım İşİ
2. Köprülü İçme Suyu Yapım İşİ
3. Ardaahan Merkez Kanalizasyon Yapımı
4. Hanak Merkez Kanalizasyon Yapımı

YENİ YATIRIM TEŞVİKLERİ - 2012

Yeni sistemle bölgesel teşvik sisteminin etkinliği artacak. Bölgesel harita yeniden ele alındı. İller sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre 51 il 6 bölgeye (daha önce 4 bölgeydi) sınıflandırıldı. Yeni uygulamada bölgesel sistem yerine il bazlı bölgesel teşvik sistemine geçildi.

SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK SIRLAMASINA GÖRE ALTI GRUBA AYRILMIŞ BÖLGELER

6. BÖLGE

Ağrı, **Ardahan**, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Iğdır, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Şanlıurfa Şırnak, Van (15 il) illerinden oluşmaktadır.

* 6. Bölge için Gelir Vergisi Stopajı Desteği ve Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği

GENEL TEŞVİK UYGULAMALARI

Bölge Ayrımı Yapılmaksızın;

- Teşvik edilmeyecek yatırım konuları ile diğer teşvik uygulamaları kapsamında yer almayan ve
- Belirlenen asgari sabit yatırım tutarı şartını sağlayan yatırımların, **KDV İstisnası ve Gümrük Muafiyeti** destekleri ile desteklenmesine devam edilecektir.

Yatırımın 6. Bölge'de yapılması halinde ise yeni bir uygulama olarak asgari ücret üzerinden hesaplanan **Gelir Vergisi Stopajı Desteği** ve **Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği** sağlanacaktır.

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARI

- Yeni Bir Bölgesel Harita-İl Bazlı Bölgesel Teşvik Sistemine Geçiş
- Destek Unsurlarında Değişen Süreler ve Oranlar
- Desteklenecek Sektörlerin Güncellenmesi
- Sosyo-Ekonomik Açından Görece Az Gelişmiş Bölgeye (6. Bölge) Cazip Destekler
- Öncelik Arz Eden Yatırımlar

Bölgesel Desteklerden Faydalanabilecek Sektörler Ve **6. Bölgede Asgari Yatırım Tutarları Veya Kapasiteleri**

Sektör Kodu	US-97 Kodu	Bölgesel Teşviklerden Yararlanacak Sektörler	6. Bölge
1	0121	Entegre damızlık hayvancılık yatırımları dahil olmak üzere entegre hayvancılık yatırımları (dipnot 5'te belirtilen asgari kapasite şartlarına uymayan yatırımlar hariç)	500 Bin TL
2	0500.0.04	Su ürünleri yetiştiriciliği (balık yavrusu ve yumurtası üretimi dahil)	500 Bin TL
3	15	Gıda ürünleri ve içecek imalatı (dip not 6'da belirtilen yatırım konuları hariç)	500 Bin TL
4	17	Tekstil ürünleri imalatı (dip not 8'de belirtilen şartları sağlamayan iplik ve dokuma yatırımları hariç)	500 Bin TL
5	18	Giyim eşyası imalatı	500 Bin TL
6	19	Derinin tabaklanması ve işlenmesi	500 Bin TL
7	1911	Derinin tabaklanması, işlenmesi (sadece İstanbul Deri İhtisas OSB ve Tuzla OSB'de yapılacak yatırımlar)	-
8	1912 ve 1920	Bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı vb imalatı	500 Bin TL
9	20	Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç), hasır ve buna benzer örülerek yapılan maddelerin imalatı	500 Bin TL
10	21	Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	500 Bin TL
11	24	Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı	500 Bin TL
12	2412	Kimyasal Gübre ve Azotlu Bileşenlerin İmalatı	500 Bin TL
13	2421	Pestisit (haşarat ilacı) ve diğer zirai-kimyasal ürünlerin imalatı	500 Bin TL
14	2423	İlaç/eczacılıkta ve tıpta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünlerin imalatı	500 Bin TL
15	2424	Parfüm ile kozmetik ve tuvalet malzemeleri imalatı	500 Bin TL
16	2429.1	Patlayıcı madde imalatı	500 Bin TL
17	2511	İç ve dış lastik imalatı	500 Bin TL
18	26 (261, 2693.2, 2694.1, 2695.3 ve 2695.4 hariç)	Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (cam ve cam ürünleri, fırınlanmış kilden kiremit, briket, tuğla ve inşaat malzemeleri, çimento, hazır beton ve harç hariç)	500 Bin TL
19	26 (2610.2.03.01, 2693.2, 2694.1, 2695.3, 2695.4 hariç)	Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (çok katlı yalıtım camları, kiremit, briket, tuğla, çimento, hazır beton ve harç hariç)	500 Bin TL
20	26 (2693.2, 2694.1, 2695.1, 2695.3, 2695.4, 2610.2.03.01 hariç)	Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı (fırınlanmış kilden, kiremit, biriket, tuğla ve inşaat malzemeleri, çimento, inşaat amaçlı beton ürünleri, hazır beton, harç, çok katlı yalıtım camları hariç)	500 Bin TL
21	2610.1, 2610.2 (2610.2.03.01 hariç), 2610.3, 2610.4	Düz cam, düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi (çok katlı yalıtım camları hariç) çukur cam ve cam elyafı imalatı	500 Bin TL
22	2610.1, 2610.2 (2610.2.03.01 hariç), 2610.3, 2610.4, 2610.5.07, 2691.3	Düz cam, düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi (çok katlı yalıtım camları hariç) çukur cam, cam elyaf ve camdan elektrik izolatörleri ve seramik yalıtım malzemeleri imalatı	500 Bin TL
23	2691.2, 2691.3, 2693.1	Seramikten yapılan sıhhi ürünler, seramik yalıtım malzemeleri, seramik karo ve kalıdırım taşı imalatı	500 Bin TL
24	2695.1	İnşaat amaçlı beton ürünleri imalatı	500 Bin TL

25	2695.1, 2694.2.01, 2694.3.01	Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı; inşaat amaçlı beton ürünleri imalatı, kireç, alçı	500 Bin TL
26	2695.1, 2699.2.06.30	İnşaat amaçlı beton ürünleri imalatı ve ısı veya ses izole edici eşya ve karışımlar	500 Bin TL
27	2720, 273	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi, metal döküm sanayi	500 Bin TL
28	28	Metal eşya	500 Bin TL
29	2812.2, 2813	Merkezi ısıtma radyatörleri ve kazanlarının imalatı, buhar kazanı imalatı (merkezi kalorifer kazanları hariç)	500 Bin TL
30	29	Makine ve teçhizat imalatı	500 Bin TL
31	2929	Sınai kalıp	500 Bin TL
32	30	Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı	500 Bin TL
33	31	Elektrikli makine ve cihazları imalatı	500 Bin TL
34	32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı	500 Bin TL
35	33	Tıbbi aletler hassas ve optik aletler imalatı	500 Bin TL
36	34	Motorlu kara taşıtı ve yan sanayi	500 Bin TL
37	3530.0.15	Hava taşıtları ve motorlarının bakım ve onarımı	500 Bin TL
38	3591 ve 3592	Motosiklet ve bisiklet üretimi	500 Bin TL
39	361	Mobilya imalatı (sadece metal ve plastikten imal edilenler hariç)	500 Bin TL
40	361	Mobilya imalatı (sadece plastikten imal edilenler hariç)	500 Bin TL
41	5510.1.01, 5510.2.01, 5510.3.02, 5510.5.02, 5510.5.04	Oteller	500 Bin TL
42	5510.3.01	Öğrenci yurtları	500 Bin TL
43	6302.0.01	Soğuk hava deposu hizmetleri	500 metrekare
44	6302.0.03	Lisanslı depoculuk	500 Bin TL
45	80 (809 hariç)	Eğitim hizmetleri (okul öncesi eğitim hizmetleri dahil, yetişkinlerin eğitilmesi ve diğer eğitim faaliyetleri hariç)	500 Bin TL
46	8511.0.01-05, 8511.0.99, 8531.0.01-03	Hastane yatırımı, huzurevi	500 Bin TL
47		Akıllı çok fonksiyonlu teknik tekstil	500 Bin TL
48		Atık geri kazanım veya bertaraf tesisleri	500 Bin TL
49		Kömür gazı üretimi (sentez gazı)	500 Bin TL
50		Seracılık	5 dekar

DEĞİŞİKLİK YAPILAN DESTEK UNSURLARI

- ✓ Vergi İndirimi
- ✓ Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği
- ✓ Faiz Desteği

Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)			
	Bölgesel Teşvik Uygulamaları		Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki	
	31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlar	01.01.2014 tarihinden sonra başlanılan yatırımlar	31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlar	01.01.2014 tarihinden sonra başlanılan yatırımlar
I	15	10	25	20
II	20	15	30	25
III	25	20	35	30
IV	30	25	40	35
V	40	30	50	40
VI	50	35	60	45

VERGİ İNDİRİMİ

Vergi indirimi desteği münhasıran Teşvik belgesine konu yatırımdan elde edilecek kazançlara uygulanmakla birlikte, 2., 3., 4., 5. Ve 6. Bölgelerde yatırım yapan firmalar için, **yatırıma katkı tutarının belirli bir kısmı yatırım döneminde tüm faaliyetlerinden elde ettiği kazançlar üzerinden uygulanabilecektir.**

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Vergi İndirim Oranı (%)	İşletme / Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I. Bölge	15	50	0	100
II. Bölge	20	55	10	90
III. Bölge	25	60	20	80
IV. Bölge	30	70	30	70
V. Bölge	40	80	50	50
VI. Bölge	50	90	80	20

BÜYÜK ÖLÇEKLİ YATIRIMLARIN TEŞVİKİ UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Vergi İndirim Oranı (%)	İşletme / Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I. Bölge	25	50	0	100
II. Bölge	30	55	10	90
III. Bölge	35	60	20	80
IV. Bölge	40	70	30	70
V. Bölge	50	80	50	50
VI. Bölge	60	90	80	20

VERGİ İNDİRİMİ UYGULAMASI

	2. BÖLGE	3. BÖLGE	4. BÖLGE	5. BÖLGE	6. BÖLGE
Yatırım Tutarı (Bin ₺)	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Vergi İndirimi (%):	55	60	70	80	90
Yatırıma Katkı Oranı (%):	20	25	30	40	50
İndirilebilecek Vergi Tutarı (Bin ₺):	1.000	1.250	1.500	2.000	2.500
- Yatırım Döneminde: (Bin ₺)	(%10) 100	(%20) 250	(%30) 450	(%50) 1.000	(%80) 2.000
- İşletme Döneminde: (Bin ₺)	(%90) 900	(%80) 1.000	(%70) 1.050	(%50) 1.000	(%20) 500
Yatırıma katkı tutarına ulaşınca kadar uygulanacak kurumlar /gelir vergisi oranı:	%9 (indirilecek vergi oranı: %11)	%8 (indirilecek vergi oranı: %12)	%6 (indirilecek vergi oranı: %14)	%4 (indirilecek vergi oranı: %16)	%2 (indirilecek vergi oranı: %18)

VERGİ İNDİRİMİ UYGULAMASI - OSB

	2. BÖLGE	3. BÖLGE	4. BÖLGE	5. BÖLGE	6. BÖLGE
Yatırım Tutarı (Bin ₺)	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Vergi İndirimi (%):	60	70	80	90	90
Yatırıma Katkı Oranı (%):	25	30	40	50	55
İndirilebilecek Vergi Tutarı (Bin ₺):	1.250	1.500	2.000	2.500	2.750
- Yatırım Döneminde: (Bin ₺)	(%20) 250	(%30) 450	(%50) 1.000	(%80) 2.000	(%80) 2.200
- İşletme Döneminde: (Bin ₺)	(%80)1.000	(%70) 1.050	(%50) 1.000	(%20) 500	(%20) 550
Yatırıma katkı tutarına ulaşınca kadar uygulanacak kurumlar /gelir vergisi oranı:	%8 (indirilecek vergi oranı: %12)	%6 (indirilecek vergi oranı: %14)	%4 (indirilecek vergi oranı: %16)	%2 (indirilecek vergi oranı: %18)	%2 (indirilecek vergi oranı: %18)

SİGORTA PRİMİ İŞVEREN HİSSESİ DESTEĞİ

Bölgeler	31.12.2013'e kadar	01.01.2014 itibariyle	Destek Tavanı (Sabit Yatırıma Oranı - %)	
			Bölgesel Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki
I	2 yıl	-	10	3
II	3 yıl	-	15	5
III	5 yıl	3 yıl	20	8
IV	6 yıl	5 yıl	25	10
V	7 yıl	6 yıl	35	11
VI*	10 yıl	7 yıl	50	15

* 6. Bölgede yer alan OSB'de destek 12 yıl süreyle uygulanacaktır

FAİZ DESTEĞİ

Bölgeler	Destek Oranı		Azami Destek Tutarı (Bin ₺)
	₺ Cinsi Kredi	Döviz Cinsi Kredi	
I	-	-	-
II	-	-	-
III	3 Puan	1 Puan	500
IV	4 Puan	1 Puan	600
V	5 Puan	2 Puan	700
VI	7 Puan	2 Puan	900

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMASI

DESTEK UNSURLARI		I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Gümrük Vergisi Muafiyeti		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Vergi İndirimi	OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi	OSB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
İşveren His. Desteği (Destek Süresi)	OSB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Faiz Desteği		YOK	YOK	✓	✓	✓	✓
Gelir Vergisi Stopajı Desteği		YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği (Destek Süresi)		YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl

Yatırım Tutarı: 5 Milyon ₺, İstihdam: 40 Kişi

Bölgeler	1. BÖLGE	2. BÖLGE	3. BÖLGE	4. BÖLGE	5. BÖLGE	6. BÖLGE
Destek Unsurları (Bin ₺)						
KDV İstisnası	114	114	114	114	114	114
Gümrük Vergisi Muafiyeti	70	70	70	70	70	70
Vergi İndirimi	750	1.000	1.250	1.500	2.000	2.500
Sigorta Pr. İşv. His. Des.	165	248	413	495	578	826
Faiz Desteği	-	-	500	600	700	900
Yatırım Yeri Tahsisi	250	250	250	250	250	250
Gelir Vergisi Stopajı	-	-	-	-	-	542
Sigorta Primi İşçi Hissesi	-	-	-	-	-	595
Toplam Devlet Desteği	1.349	1.682	2.597	3.029	3.712	5.797
Destek Yoğunluğu %	27	34	52	61	74	116

SEKTÖREL REVİZYON

Bölgesel desteklerden yararlanacak yatırım konuları, ilgili kamu kurumları ile özel sektör kuruluşlarının görüş ve önerileri doğrultusunda gözden geçirilmiş ve destek sistemi kapsamındaki bölgesel teşviklerden yararlandırılacak yatırım konuları sektörel olarak il bazında yeniden düzenlenmiştir.

6.BÖLGE

3 Temel Yaklaşım:

- ✓ Genişleyen Sektörel Kapsam
- ✓ İşgücü Maliyetlerinin Azaltılmasına Yönelik Destekler
- ✓ Finansman İmkânlarının Genişletilmesi

**İŞGÜCÜ
MALİYETİNİN
AZALTILMASI**

**SİGORTA PRİMİ İŞVEREN
HİSSESİ DESTEĞİ**
(10 YIL/ OSB'LERDE 12 YIL)

**GELİR VERGİSİ STOPAJI
DESTEĞİ**
(10 YIL) * **YENİ**

**SİGORTA PRİMİ İŞÇİ
HİSSESİ DESTEĞİ**
(10 YIL)
* **YENİ**

**GELİR VERGİSİ STOPAJI DESTEĞİ VE SİGORTA PRİMİ İŞÇİ HİSSESİ
DESTEĞİ**

6.Bölge'de yer alan illerde gerçekleştirilecek yatırımlarla sağlanan istihdam için asgari ücret üzerinden hesaplanacak **GELİR VERGİSİ STOPAJI VE SİGORTA PRİMİ İŞÇİ HİSSESİ 10 YIL SÜREYLE** terkin edilecektir.

ASGARİ ÜCRET VE YASAL KESİNTİLER (01.01.2012-30.06.2012 Dönemi)		
	Normal Uygulama	İndirilecek Tutar
Brüt Ücret	886,50 ₺	-
Sigorta Primi İşçi Payı	124,11 ₺	124,11 ₺
İşsizlik Sigortası Primi İşçi Payı	8,87 ₺	-
Gelir Vergisi Stopajı	113,03 ₺	113,03 ₺
Damga Vergisi	5,85 ₺	-
Kesintiler Toplamı	251,86 ₺	-
Net Ücret	634,64 ₺	-
ASGARİ ÜCRETE İŞVEREN KATKISI (01.01.2012-30.06.2012 Dönemi)		
Sigorta Primi İşveren Payı (% 19.5)	172,87 ₺	172,87 ₺
İşsizlik Sigortası Primi İşveren Payı (% 2)	17,73 ₺	-
İŞVEREN YÜKÜ	1.077 ₺	410,01 ₺

Sadece 6.Bölge'de yapılacak yatırımlar için Sigorta Primi İşçi ve İşveren Hissesi Destekleri ile Gelir Vergisi Stopajı desteğinin birlikte uygulanması sonucunda elde edilecek maddi karşılığın, brüt asgari ücretin yaklaşık %38'ine (410 TL) karşılık geldiğini görüyoruz. **Bu çerçevede 6. Bölge, işgücü maliyeti açısından ülkemizin en avantajlı bölgesi haline geliyor.**

FİNANSMAN İMKÂNLARININ ARTIRILMASI

- 900 Bin TL'ye kadar Faiz desteği,
- Yatırım döneminde yatırıma katkı tutarının %80'ine kadar olan kısmını, diğer faaliyetlerden elde edilen kazançlara uygulama imkânı, sağlanmıştır.

6.BÖLGE - ÖRNEK HESAPLAR

YATIRIM DÖNEMİNDE VERGİ İNDİRİMİ:

Örneğin, 1. Bölgede faaliyet gösteren bir firmanın, 6. Bölge'nin OSB'sinde **2 Milyon TL** tutarında bir yatırım yapması durumunda;

Yatırıma katkı tutarı, toplam yatırım tutarının **%55'i** oranında **1.1 Milyon TL** olacak, bu tutarın **%80'i** olan **880 Bin TL'yi** yatırım döneminde diğer faaliyetlerinden elde ettiği kazançlara uygulanacak vergiden indirebilecektir.

Kalan, **220 Bin TL'lik** kısmı ise 6. Bölge'de gerçekleştirilen yatırımdan elde edilen kazançta uygulanacak **kurumlar ya da gelir vergisinden** indirilebilecektir.

ÖNCELİK ARZ EDEN YATIRIMLAR

Öncelikli Yatırımlar

Öncelikli alanlarda yapılacak yatırımlar 1., 2., 3., 4., 5. Bölgelerde yer alması durumunda 5. Bölge desteklerinden yararlanacaklardır.

- ✓ Madencilik yatırımları,
- ✓ Demiryolu ve Denizyolu ile Yük veya Yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar,
- ✓ Test Merkezleri, Rüzgar Tüneli ve benzeri nitelikteki yatırımlar,
- ✓ Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde yapılacak turizm yatırımları,
- ✓ Özel Sektör tarafından gerçekleştirilecek ilk, orta ve lise eğitim yatırımları,
- ✓ Yatırım tutarı 20 Milyon TL üzerinde olan;
 - Belirli ilaç yatırımları
 - Savunma Sanayi yatırımları.

KÜMELENME VE AR-GE YATIRIMLARI

Bölgesel Teşvik Uygulamalarının yatırım havzalarının oluşturulması ve kümelenmenin desteklenmesi hedefleri çerçevesinde;

- OSB'lerde yapılacak yatırımlar,
- Sektörel işbirliğine dayalı yatırımlar,
- TÜBİTAK tarafından desteklenen AR-GE projeleri neticesinde geliştirilen ürünün üretimine yönelik yatırımlar

Vergi İndirimi ve Sigorta Primi İşveren Hissesi Destekleri Açısından Bir Alt Bölgede Uygulanan Desteklerden Yararlanırlar.

- Demir Cevheri ve Linyit Kömürü Yatırımları Bölgesel Teşvik Sistemi kapsamında desteklenecektir.

BÜYÜK ÖLÇEKLİ YATIRIMLAR

- Teknoloji ve Ar-Ge kapasitesini artıracak,
- Uluslararası alanda rekabet üstünlüğü sağlayacak,

Büyük Ölçekli Yatırımların;

- ✓ KDV istisnası,
- ✓ Gümrük Vergisi Muafiyeti,
- ✓ Vergi İndirimi,
- ✓ Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği ve
- ✓ Yatırım Yeri Tahsisi

ile desteklenmesine devam edilecektir.

Yatırımın 6. Bölge’de yapılması halinde ise yeni bir uygulama olarak asgari ücret üzerinden hesaplanan **Gelir Vergisi Stopajı Desteği ve Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği** sağlanacaktır.

BÜYÜK ÖLÇEKLİ YATIRIMLAR

Sıra No	Yatırım Konuları	Asgari Sabit Yatırım Tutarları (Milyon TL)
1	Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	1000
2	Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı	200
3	Liman ve Liman Hizmetleri Yatırımları	200
4	Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı Yatırımları: a) Motorlu Kara Taşıtları Ana Sanayi Yatırımları b) Motorlu Kara Taşıtları Yan Sanayi Yatırımları	200 50
5	Demiryolu ve Tramvay Lokomotifleri ve/veya Vagon İmalatı Yatırımları	50
6	Transit Boru Hattıyla Taşımacılık Hizmetleri Yatırımları	
7	Elektronik Sanayi Yatırımları	
8	Tıbbi Alet, Hassas ve Optik Aletler İmalatı Yatırımları	
9	İlaç Üretimi Yatırımları	
10	Hava ve Uzay Taşıtları ve/veya Parçaları İmalatı Yatırımları	
11	Makine (Elektrikli Makine ve Cihazlar Dahil) İmalatı Yatırımları	
12	Metal Üretimine Yönelik Yatırımlar: [Maden Kanununda belirtilen IV/c grubu metalik madenlerin cevher ve/veya konsantresinden nihai metal üretime yönelik yatırımlar (bu tesislere entegre madencilik yatırımları dahil)]	

BÜYÜK ÖLÇEKLİ YATIRIMLARIN TEŞVİKİ

DESTEK UNSURLARI	I	II	III	IV	V	VI	
KDV İstisnası	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Gümrük Vergisi Muafiyeti	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Vergi İndirimi	OSB Dışı	25	30	35	40	50	60
Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB İçi	30	35	40	50	60	65
Sigorta Primi	OSB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
İşveren His. Desteği (Destek Süresi)	OSB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Faiz Desteği	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	
Gelir Vergisi Stopajı Desteği	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl	
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl	

STRATEJİK YATIRIMLARIN TEŞVİKİ

BU SİSTEMİN AMACI

- GİTES ve İthalat Haritası çerçevesinde, cari açığın azaltılması amacıyla **ithalat bağımlılığı yüksek ara malları ve ürünlerin** üretimine yönelik,
- **Uluslararası rekabet gücünü artırma** potansiyeline sahip, yüksek teknoloji ve yüksek katma değerli yatırımları teşvik etmektir.

STRATEJİK YATIRIM KONULARI:

%50'den fazlası ithalatla karşılanan ara malları veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar (münhasıran bu yatırımların enerji ihtiyacını karşılamak üzere gerçekleştirilecek enerji yatırımları dahil).

STRATEJİK YATIRIMLARI DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ:

- İthalat bağımlılığı yüksek ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik,
- Asgari yatırım tutarı 50 Milyon TL olan,
- %50'den fazlası ithalatla karşılanan,
- Asgari %40 katma değer üreten,
- Üretilecek ürünle ilgili toplam ithalat değeri son 1 yıl itibariyle en az 50 Milyon Dolar olan (yurt içi üretimi olmayan mallarda bu şart aranmayacaktır) yatırımlar.

STRATEJİK YATIRIMLARIN TEŞVİKİ		
DESTEK UNSURLARI		6. BÖLGE
KDV İstisnası		Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti		Var
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı %	50
Sigorta Primi İşveren His. Desteği	Destek Süresi	10 Yıl
Yatırım Yeri Tahsisi		Var
KDV İadesi		500 Milyon TL'nin üzerindeki yatırımların Bina- İnşaat harcamaları için
Faiz Desteği		Yatırım tutarının %5'ini geçmemek kaydıyla azami 50 Milyon TL'ye kadar
Gelir Vergisi Stopajı Desteği		10 Yıl
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği		10 Yıl

STRATEJİK YATIRIM ÖRNEĞİ

Destek Unsurları (Bin ₺)	Yatırım Tutarı: 50 Milyon ₺ İstihdam: 100 Kişi	Yatırım Tutarı: 500 Milyon ₺ İstihdam: 1000 Kişi
KDV İstisnası	1.140	11.400
Gümrük Vergisi Muafiyeti	700	7.000
KDV İadesi	-	11.460
Vergi İndirimi	25.000	250.000
Sigorta Pr. İşv. His. Des.	1.445	14.448
Faiz Desteği	2.500	25.000
Yatırım Yeri Tahsisi	2.500	25.000
Toplam Devlet Desteği	33.285	344.308
Destek Yoğunluğu %	67	69

TEŞVİK EDİLMEMEYEN VEYA TEŞVİKİ BELİRLİ ŞARTLARA BAĞLI YATIRIM KONULARI

I - TEŞVİK EDİLMEMEYEN YATIRIMLAR

A. TARIM VE TARIMSAL SANAYİ

1- Un, irmik (makarna imalatı ile entegre irmik yatırımları ve mısır irmiği yatırımları hariç), yem (balık unu, balık yağı, balık yemi ve entegre hayvancılık üretimi içindeki yem üretimi hariç), nişasta ve nişasta bazlı şeker.

2- Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmeler (hazır yemek).

3- Küp şeker.

4- 5 dekarın altındaki seracılık yatırımları.

5- Bitkisel üretim (5 dekar ve üstü seracılık yatırımları, kültür mantarı yetiştiriciliği ve entegre hayvancılık yatırımları içerisindeki yem bitkileri yetiştiriciliği hariç).

6- Bölgesel uygulamalar kapsamında teşvik edilecek entegre hayvancılık yatırımları ve şartlı desteklenecek hayvancılık yatırımları dışındaki hayvancılık yatırımları.

7- 5 ton/gün ve altında üretim kapasitesine sahip süt işleme yatırımları.

B. İMALAT, ENERJİ VE MADENCİLİK YATIRIMLARI

1- Tuğla ve kiremit üretimine yönelik modernizasyon cinsi dışındaki yatırımlar.

2- Kütlü pamuk işleme yatırımları.

3- İplik ve dokuma (yün ipliği, 15 Milyon Türk Lirasının üzerindeki iplik yatırımları, 5 Milyon Türk Lirasının üzerindeki dokuma yatırımları, akıllı ve çok fonksiyonlu teknik tekstil, halı, tafting, dokunmamış/örülmemiş kumaş ve çuval üretimine yönelik yatırımlar hariç) konularında modernizasyon yatırımları dışındaki yatırımlar.

4- Doğalgaza dayalı elektrik üretimi yatırımları.

5- Rödovans sözleşmesine istinaden gerçekleştirilecek madencilik yatırımları (Kamu kurum ve kuruluşları veya bunların doğrudan iştirakleri ile yapılan anlaşmalara istinaden kamuya ait maden sahalarında yapılan madencilik yatırımları bu kapsamda değerlendirilmez).

6- Kömür istihracına yönelik yatırımlar (Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunun uluslararası kodifikasyon sistemine göre "düşük C" kategorisinde yer alan kömürler hariç).

7- Demir Çelik ürünlerinin (Pik Demir, Demir Alaşımları, Demir cevherinin doğrudan indirgenmesi suretiyle elde edilen demirli ürünler ve diğer sünger görünümlü demirli ürünler, Demir ve alaşımsız çelik, Yarı mamul demir veya alaşımsız çelik ürünleri, Demir ve alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri,

Demir veya alaşımsız çelikten, sıcak haddelenmiş, düzensiz sarılmış kangal halinde çubuk ve filmaşın, Demir ve alaşımsız çelikten diğer çubuk ve filmaşınlar, Demir veya alaşımsız çelikten profiller, Paslanmaz çelik, Paslanmaz çelikten yassı haddelenmiş ürünler) üretimine yönelik yatırımlar (Ancak, bu üretim konularında aşağıdaki kriterleri birlikte sağlayan işletmeler sadece genel teşvik sisteminden desteklenebilir.

a) Ortaklık yapısındaki bir veya birden fazla tüzel kişinin veya kamu kurum ve kuruluşunun hisseleri toplamının %25 veya daha fazla olmaması.

b) Başka bir işletmenin sermayesinin %25 veya daha fazlasına sahip olmaması.

c) Çalışan sayısı yıllık 250 kişiden az olması.

ç) Yıllık net satış hasılatı 50 milyon Avro veya mali bilançosu değeri 43 milyon Avro karşılığı Türk Lirasını aşmaması.

Bu kriterler, 2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına istinaden düzenlenen belgelere de uygulanabilir).

8- Sentetik elyaf veya sentetik ipliğin ekstrüzyon yöntemiyle üretimine yönelik modernizasyon cinsi dışındaki yatırımlar (Ancak, söz konusu modernizasyon yatırımları ile 7 nci maddede belirtilen kriterleri birlikte sağlayan işletmelerin sentetik elyaf veya sentetik ipliğin ekstrüzyon yöntemiyle üretimine yönelik yatırımları sadece genel teşvik sisteminden desteklenebilir).

C. HİZMETLER SEKTÖRÜ

1- İlkokul, ortaokul, lise, yüksekokul, üniversite, yükseköğretim ve teknik ve mesleki öğretim dışında kalan eğitim yatırımları ile yetişkinlerin eğitilmesine yönelik (kurslar, dershaneler vb) yatırımlar.

2- Hastane yatırımları, tıp merkezleri, diyaliz merkezleri, tahlil laboratuvarları ve manyetik görüntüleme merkezleri dışında kalan sağlık yatırımları.

3- Turizm yatırım/işletme belgeli oteller, butik oteller, tatil köyleri, özel konaklama tesisleri ve dağ/yayla evleri dışında kalan turizm konaklama tesisleri.

4- Ülke genelinde yayım yapan günlük gazete basım hizmetleri, televizyon/radyo yayıncılığı ve baskı, basım, matbaa ve ambalaj yatırımları dışındaki basın ve yayın yatırımları.

5- Sinema salonu yatırımları.

6- Müteahhitlik hizmetleri ve konut üretimine yönelik yatırımlar.

7- Yolcu ve yük taşımacılığına yönelik otobüs ile çekici ve treyler yatırımları (Belediyelerin yapacakları yatırımlar hariç).

8- Hipermarket, ticaret merkezi, alışveriş merkezi ve otopark yatırımları dâhil toptan ve perakende ticarete yönelik yatırımlar.

9- Kara taşıtları bakım, onarım ve servis istasyonu yatırımları.

10- Petrol ürünleri (LPG dâhil) dağıtım yatırımları, akaryakıt istasyonu yatırımları.

11- Karayolları dinlenme tesisi yatırımları, mola noktaları.

12- Lokantalar, kafeteryalar, eğlence yerleri, günübirlik tesisler, termal kür tesisleri, sağlıklı yaşam tesisleri, yüzme havuzları.

13- Yat ithali yatırımları.

14- Taşıt kiralama yatırımları.

15- Halı yıkama yatırımları.

16- Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri (Yazılım, AR-GE faaliyetleri, veri tabanı faaliyetleri, veri işleme, teknik test ve analiz faaliyetleri, ambalajlama faaliyetleri ile gösteri, sergi ve kongre faaliyetleri hariç).

17- Finansal kiralama faaliyetleri hariç olmak üzere mali aracı kuruluşların yatırımları.

18- Kapalı alanı 500 m²'nin altında olan soğuk hava deposu yatırımları.

19- Komple yeni ve tevsi niteliğindeki tersane yatırımları.

II - TEŞVİKİ BELİRLİ ŞARTLARA BAĞLI YATIRIM KONULARI

A. TARIM VE TARIMSAL SANAYİ

1- Süt yönlü büyükbaş entegre yatırımlarında asgari 150 büyükbaş.

2- Et yönlü büyükbaş entegre yatırımlarında asgari 150 büyükbaş.

3- Damızlık büyükbaş entegre hayvan yetiştiriciliğinde (et/süt yönlü) asgari 150 büyükbaş/dönem.

4- Kanatlı entegre yatırımlarında 100.000 adet/dönem.

5- Süt ve et yönlü küçükbaş entegre yatırımlarında (damızlık dâhil) 1.000 küçükbaş/dönem şartı aranır.

B. İMALAT SANAYİ

1- Düz örme konusunda yapılacak yatırımlarda toplam makine sistem sayısının asgari 60 olması şartı aranır.

2- Hazır beton yatırımlarında asgari 100 m³/saat ve üzerindeki komple yeni yatırımlar için teşvik belgesi düzenlenebilir.

C. HİZMETLER SEKTÖRÜ

1- Bir veya birkaç yerde gümrükleme ve sigortacılık hizmetlerinin de sunulduğu antrepo, elleçleme-paketleme ve otomasyon hizmetlerini birlikte içeren, asgari toplam kapalı alanı 10.000 m² olan entegre lojistik yatırımları için, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığında alınmış L2 belgesinin yatırım süresi sonuna kadar ibraz edilmesi kaydıyla, teşvik belgesi düzenlenebilir. Söz konusu teşvik belgeleri kapsamına yük taşımacılığına yönelik araçlar dâhil edilmez.

2- Boru hattıyla taşımacılık, petrol ve doğalgaz ürünleri, dolun ve depolama tesisi yatırımlarında dağıtım araçları ve tüpler hariç olmak üzere, sadece sabit tesise yönelik harcamalar için teşvik belgesi düzenlenebilir.

3- Kültür yatırımları için, Kültür ve Turizm Bakanlığında alınacak kültür belgesine istinaden teşvik belgesi düzenlenebilir. Ancak, münhasıran bu amaçla inşa edilenler dışında, yeme-içme, spor, eğlence ve satış üniteleri gibi birimler kapsama dâhil edilmez.

4- Kültür ve Turizm Bakanlığında alınacak turizm belgesini haiz eğlence merkezi ve temalı tesis gibi konaklama içermeyen turizm yatırımları teşvik belgesine bağlanabilir. Ancak, münhasıran bu amaçla inşa edilenler dışında, yeme-içme, spor, eğlence ve satış üniteleri gibi birimler kapsama dâhil edilmez.

5- Kültür ve Turizm Bakanlığında alınacak Kültür veya Turizm Belgesini haiz fuar, kongre, sergi ve gösteri merkezi yatırımları için teşvik belgesi düzenlenebilir. Fuar ve sergi merkezlerinde, otopark hariç asgari kapalı alanın 5000 m², kongre merkezlerinde asgari koltuk sayısının 1000, gösteri merkezlerinde ise asgari koltuk sayısının 2500 olması şartı aranır.

6- Spor tesisi yatırımlarında asgari 10 Milyon TL sabit yatırım şartı aranır.

7- Havaalanı yer hizmeti yatırımlarında teşvik belgesi kapsamına trafiğe çıkmayan ve sadece apronda kullanılan motorlu taşıtlar dâhil edilebilir. Binek otomobilleri proje kapsamına dâhil edilmez.

8- Havayolu işletmeciliği ve kargo taşımacılığı yatırımlarında temin edilecek uçaklarda birim başına asgari kapasitenin 50 koltuk, kargo uçaklarında ise asgari kargo kapasitesinin 30.000 kg olması şartı aranır. Faaliyet konusu bizatihi havayolu işletmeciliği ve/veya kargo taşımacılığı olan yatırımlar dışında genel amaçlı ve hava taksi işletmeciliği amaçlı yatırımlar için teşvik belgesi düzenlenmez.

9- Uydu, telsiz, kablo vb. iletişim ortamlarından gelen haberleşme, radyo, televizyon ve veri sinyallerini birleştirip tek bir paket halinde nihai tüketiciye iletimini sağlayan hizmet yatırımlarında nihai hizmeti alanlar tarafından kullanılan yatırım malları destek unsurlarından faydalandırılmaz.

10- Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri, birlik, kooperatif vb. kuruluşların görev alanlarına yönelik olarak yapacakları yatırımlar proje bazında değerlendirilerek teşvik belgesi düzenlenebilir.

11- Sadece vinç hizmetlerine yönelik yatırımlarda her bir vinç için asgari 100 ton kaldırma kapasitesi aranır. 500 ton kaldırma kapasitesinin altında kullanılmış vinç ithaline izin verilmez.

12- Çamaşır yıkama ve kurutma yatırımlarında asgari 2 Milyon TL sabit yatırım şartı aranır.

13- Yat inşa yatırımlarında teşvik belgesi düzenlenebilmesi için yat boyunun asgari 24 metre olması şartı aranır.

ARDAHAN'DA YATIRIMIN GÜÇLÜ YANLARI

- ✓ Ucuz İşgücü Varlığı
- ✓ Bölgesel Gelişme İsteği
- ✓ Yerel Kuruluşların İşbirliği
- ✓ Teşvik Yasası
- ✓ AB tarafından Sağlanacak Hibelerde Bölgeye Öncelik Verilmesi
- ✓ Mevcut Tarım Potansiyeli
- ✓ Ulaşım İmkânları
- ✓ Üniversitenin Varlığı
- ✓ Bürokrasinin Yatırıma Sahip Çıkması
- ✓ Kalkınma Ajansının Kurulmuş Olması
- ✓ Orta Asya ve Türki Cumhuriyetlerine yakınlığı

ARDAHAN İÇİN UYGUN YATIRIM ALANLARI

- 1-GIDA SANAYİ
- 2-ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA SANAYİ
- 3-LASTİK VE PLASTİK SANAYİ
- 4-MAKİNA İMALATI SANAYİ
- 5-TEKSTİL VE KONFEKSİYON SANAYİ
- 6-METAL VE METAL EŞYA SANAYİ
- 7-TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ
- 9-TARIMA SEKTÖRÜ (SERA-AYÇİÇEĞİ-YEM BİTKİLERİ)
- 10-HAYVANCILIK SEKTÖRÜ (BESİCİLİK- SÜT İNEKÇİLİĞİ)
- 11-GIDA SANAYİ(SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ)
- 12-EĞİTİM SEKTÖRÜ
- 13-TURİZM SEKTÖRLERİ

İLİMİZE YATIRIM YAPAN YATIRIMCILARIMIZA SAĞLANAN DİĞER DESTEKLER

1. KOSGEB Destekleri

Danışmanlık Desteği,
Teknoloji Araştırma ve Geliştirme Destekleri,
Sınai Mülkiyet Hakları Destekleri,
Bilgisayar Yazılım Desteği,
Genel Test Analiz Desteği,
Tanıtım Desteği,
Markaya Yönlendirme Desteği,
Yeni Girişimci Desteği,

2. SEN-TEZ ve TÜBİTAK KOBİ Destekleri

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tarafından sağlanan
AR-GE Yönelik destekler.

3. Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA) Destekleri

4. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Programı

5. AB ve Diğer Kuruluşların (Dünya Bankası, Kalkınma Bankası V.B.) Destekler

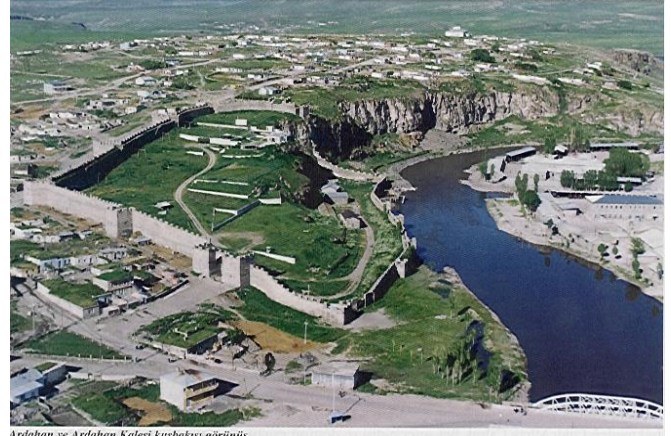
TARİHİ BAĞLANTI YERLERİMİZ

ARDAHAN KALESİ

Şehir merkezinin kuzeyindeki Halil Efendi Mahallesi ile şehir merkezini birbirinden ayıran Kura Nehrinin hemen sol kıyısında bulunmaktadır.

Ardahan Kalesi çevresinde yapılan Prehistorik araştırmalar, (M.Ö. 3500-2000) Eski Tunç Çağı'na ait yarılaşmanın varlığını ortaya koymuştur. Ardahan Kalesi, Osmanlı döneminde 16. yüzyıl ortalarında, Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle inşa edilmiş ve günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Tarihi oldukça eskilere dayanan Ardahan Kalesi'nde yapılan kazılar bölgenin çeşitli

krallıkların hâkimiyetine girdiğine göstermektedir.

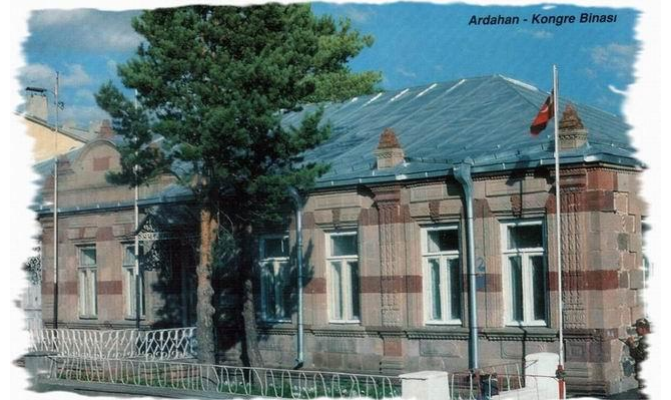
Ardahan - Ardahan Kalesi buralardan alınmıştır

2010 yılında hazırlanan projeler sayesinde kalenin çevre ve iç düzenlemeleri bitirilip, halkın ve turizmin hizmetine açılacaktır.

ARDAHAN KONGRE BİNASI

İlimiz ve çevresinde de yöreye özgü mimari biçimlerine sahip birçok bina bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi il merkezinde bulunan ve 1911 yılında Osmanlı mimarisine göre inşa edilen Hamşioğlu **Rasim Bey Konağı**'dır. Bu yapı 03-05 Ocak 1919 tarihleri arasında 1. Ardahan Kongresi'ne ve 07.09 Ocak 1919 tarihleri arasında 2. Ardahan Kongresine ev sahipliği yapmış olup, bu nedenle bugün **Kongre Binası** olarak adlandırılmaktadır. Restorasyonu

devam etmekte olan binanın 2012 yaz aylarında hizmete açılması planlanmaktadır.

Ardahan - Kongre Binası

FESTİVALLER VE YAYLA ŞENLİKLERİ

FESTİVALLER

- “Atatürk’ün İzinde ve Gölgesinde Damal Şenlikleri”,
Damal - (7 Temmuz 2012)
- “Çıldır Göl Festivali”,
Çıldır – (8 Temmuz 2012)
- “Göle Kaşar Festivali”
Göle – (6-7-8 Temmuz 2012)
- “Posof Aşıklar Şöleni”,
Posof – (14 Temmuz 2012)
- “Ardahan Bal Festivali”,
Ardahan (6-7-8 Ağustos 2012)

YAYLA ŞENLİKLERİ

- HOÇVAN Yayla Şenlikleri, Hoçvan (6-7-8 Temmuz 2012)
- BÜLBÜLHAN Yayla Şenlikleri, Bağdeşen Köyü (13-14-15 Temmuz 2012)

